

Bibliothek
Začetrnica Schloß St. Georg
N° 1153

in

prvo berilo

za

ljudske šole.

Spisal

Ivan Miklosich.

Tretje nepremenjeno izdanje.

Veljâ vezana s platnenim hrbtom 24 kr.

Na Dunaji.

V c. k. založbi šolskih knjig.

1881.

104990

Knjige od „c. k. zaloge šolskih knjig“ izdane se ne smejo
po drugej kakor po spredi naznanjenej ceni prodajati.

104990

FZC 3390/1951

P i s m e n e
in tiskane črke.

Vaje v čitanji.

i u

i u u i i u

n

n n n u nn ni

nu u ni n u i

m

m mm mu mi

in u ni n n u i

e

en ne me mi ne i

me ne mi ne ne u

me me ne me ni

i, u

i, u, u, i, i, u,

n

i, n, in, u, un, ni,
nu, u ni, n, u, i;

m

im, um, mu, mi in u ni,
m, n, u, i;

e

en, em, ne, me, mi ne,
i me, ne mi ne, ne u me,
me ne, me ni;

C

ic, uc, ec, ci, cu, ce,

ce ne, ce ni, cen, ne

ce ne, cin, muc,

Č

č, č, u č, čn, čm

nič, čm, u čm, ne

č, ne čm, me čm,

Y

on, ono, e no, on in

oni, u ne nu, o č, o

č, noč, moč, ne me č!

C

ic, uc, ec, ci, cu, ce,
ce ne, ce ni, cen, ne ce ne,
cin, muc;

Č

či, če, čun, u či, čin, čim,
čem, u čim, ne če, ne čem,
me čem, nič ne me či!

O

on, o no, e no, on in o ni,
u me mo, on u ne me ni,
o če, o či, noč, moč, on me
če, mi ne me če mo;

U

na, e na, na ma, nam,

na cín, i ma mo um,

mu ca i ma o ci,

V

vi, ve, vec, on ve, o

na ne ve, mi ve mo,

ov ca, no vo vi no,

V

u ra, ra ma, ro ci ca,

rec, o rac, ru men, ve

ve ri ca, na o ma ri,

a

na, e na, na ma, na čin, meč,
me ča, me či, i ma mo um,
i ma mo i me na, mu ca i ma
o či;

V

vi, ve, več, on ve, o na ne ve,
mi ve mo no vi ce, o na u
mi va, ov ca ni ma u ma, mi
ne ve mo ce ne;

r

u ra, ra na, ra ma, mir, ro či
ca, roč, reč, o rač, ru men,
ve ve ri ca, na ra mi, na o ma
ri, mo ra mo in mo re mo;

S

il, ol, ul, le, a li, li ce,

ce lo, le că, vol, lon

car, ce li lo nec, mo

li mo;

H

ah, oh, u ho, mu ha,

oreh, vi har, mah, ho,

ce mo, vo ha mo;

l

il, ol, ul, le, a li, li ce, če lo,
le ča, lim, luč, lon čar, ma la
ura, lo vi mo ve ve ri co, na li
va mu vi na, lo nec ni cel;

h

ah! oh! u ho, mu ha, o reh,
o re ha, mah, vi har, ve ha,
hol mec, ho če mo, ne ne ha
mo, vo ha mo, i ma mo voh;

B

ib, bi, bic, ri, ric, ri ba,

ne bo, bob, bor, bu, cu,

be, ce, la, be ra, ce, be ra, ci,

P

up, pu, ra, ap, no, pa,

li, pa, le, po, pa, pi, ri, ce, pi,

pe, ce, be, la, pe, cu,

b

ib, bi, bič, ri bič, ri bi ca,
ne bo, bob, bor, o ba, ri ba,
bu ča, bo ro vi ca, be ra či ca
be ra či, on me va bi, bo le
ča ra na;

p

up, pu ran, ap, pa, li pa,
lo par, le po, pe ro, pa li ca,
pi ham, pe ri ca pe re, o na
pu li re po, pav i ma lep rep,
po no či po či va mo;

J

ja, je, ja ma, je len,

vi jo lica, ju ha, jic

men, po je mo, jaj ce,

D

od, do, ud, du ri, da,

dar, led, di hur, dim,

dob, ra di de la mo,

j

ja, je, ja ma, ve ja, je len, li
li ja, ječ men, vi jo li ca, ho
ja, jaj ce je be lo, je mo in
pi je mo, be če le ro ji jo, je
re bi ca po je, o ra či i ma
jo o ra la;

d

od, do, do ma, ud, du ri, da,
dar, dan, de nar, do hod,
hud, di ha mo, do mo vi na,
re či i ma mo le po v re du,
vol bo de, vo da je pi ja ča,
ju ha je je di lo;

T

mit, ni ti, ti, ti ca, tih,

top, tu di, li to mi ne,

vo da te čé, ti čí po je jo,

G

ag, ga, no ga, go ra,

gad, vo gel, ga ber ja

go da, go lob gol čí,

t

nit, ni ti, ti, i ti, ti ca, ma ti,
te lo, te ta, teh ta, te loh, te
den, to pol, ta ri ca ta re, de
te i ma ru de ča li ca, če mu
je mo to vi lo? o na od pi ra
duri, po le ti i ma mo mu he,
ti či le ta jo;

g

ag, ga, no ga, go ra, ga ber,
go ba, gaj, vo gel, gad, go
bec, mo go če, i ma mo no
ge, ja go daje ru de ča, je le
ni i ma jo ro go ve, go lob
gol či, po ma gaj u bo ge mu!

R

ak, ka, ču, ro, ku, oko,
kolo, ku, pec, goba, ka
pa, kovač, ku, je, kaj?

S

si, sin, os, me, so, me
sec, sir, sad, sol, le, se
sole, sene, kis, je, kis, el,

k

ak, ro ka, re ka, o ko, ko lo,
rak, go ba je meh ka, ku ha
ri ca ku ha, kaj? ko lar je ro
ko de lec, kaj de la? kaj je
pek? kaj ku je in pi li ko
vač? kaj je ka pa? če mu je?
kam na ti ka mo ro ko vi ce?

S

si, sin, os, so, so va, sit, sol,
sa ni, so sed, li si ca, go se ni
ca, list, le ča ra se, i ma mo
su ho se no in o ta vo, kis je
ki sel, s ki som ki sa mo je
di la, s se ki ro se ka mo
po le na;

S

se, na se, va sa, so la,

hi sa, mi s, su ma, ko

ko, te sar te se, kaj?

W

iz, si ma, mi ra, rob, ru

naj, je rik, zel je, vol

vo si, si dar si da sid,

Š

se, va se, na ša, ši lo, še ga,
ši rok, ši var ši va, kaj? le po
pi še mo, li pa je ko ša ta, hi
ti mo v šo lo, ru de če ja go
de le po di še, ov čar go ni
če do na pa šo, ko koš ko
ko da ka;

Z

iz, zi ma, za jec, ze lo, zo ba
ti, je zik, jez dec, me zi nec,
ne po za bi! mi zar de la mi
ze, o ma re, za bo je, kaj še?
ko lar de la vo zo ve, po zi
mi i ma mo led, pe te lin u
da ri s pe ru ti ma in za po
je: ki ki ri ki;

Ž

ža ba, že ja, žep, žir, dež, ži
vež, mož, on ve že, o na re
že, na mi zi i ma mo no že
in vi li ce, go ve ja ži vi na
i ma ro ge, ri be ži vi jo sa
mo v vo di, ži to se žan je a
li ko si, ne ža li u bo ge ga
si ro ma ka in ni ko gar!

f

fazan, fužine, fige radi jemo,
fara je velika, v fužinah se
kuje železo, fazani so podob-
ni domačemu petelinu, do-
mača gos ne more visoko le-
tati, le po zemlji fofočē.

1.

gos je večja od domače race; kos je vesel tič in lepo poje; rega ali vega je lepo zelena in živi od žuželk; reka je širja od potoka; koza ima nazaj zavite roge; kosa je orodje iz železa; dob ima velike košate veje; top je vojno orožje; pôt je ravna; pòt nam teče po čelu; gad je zelo nevarna kača; zakaj? — kad je posoda iz lesa; perica pere perilo; učenec bere iz berila.

2.

jež bode in hodi po noči na lov; pes je domača žival, varuje našo imovino, posebno po noči; po barvi je zelo različen; pes laja, renči in tuli; mačka ima žive oči in tudi po noči vidi; ima mehke tačice in zamore tiho hoditi, lovi miši in podgane; mačka mijavka; ovca je boječa žival, daje nam meso in volno, čemu? — domača kokoš je različne barve; redimo jo posebno zarad jajec in mesa; tudi perje od kokoši rabimo; čemu? — petelin ni samo večji, ampak tudi lepši od kokoši, s petjem nas budi

na delo; vol nam pomaga polje obdelovati; živali moremo za delo in živež rabiti, nikar pa jih mučiti.

3.

lan ima tenko korenino; iz lanenega semena se dela olje, katero barvarji rabijo; oves ima dolge gole bilke; iz kamilice dobivamo čaj; voda je pijača, mati jo rabijo za kuho in perilo; v vodi živi veliko živali, katere? — na potokih napajamo živino, katero? — po hudi zimi je v potokih led; vojaki se bojujejo za domovino; lenoba je začetek vse hudobije; noč ima svojo moč; god obhajamo; govorimo resnico, laži se bojimo! mirno in tiho mora biti v učilnici.

- lj: ljubézen, ljudjé, metulj, oljka, učitelj, dovolj, peteržilj.
nj: njemu, njega, njiva, ogenj, konj, suknja, panj.
sl: slana, slama, slamnik, slanina, sleme, slepec, slika, sliva, slon, služba.
sr: sraka, srajca, srakoper, sreča, sreda, srenja;

sp: spev, speljati, spalnica, spomlad,
spisati;

* * *

spl: sploh, splesti, splaviti;
spr: spraviti, sprestiti, spreči, spreten;
sk: skala, skop, skok, skornja, skrb;
skl: sklep, skleda;
st: stan, stati, stavek, stavitelj, čast,
hosta, raste, vrsta;
str: strah, straža, streha, streči, struna,
strugar, strojar;
št: šteti, številka, štiri, pošten;
šč: ščuka, ščetina, ščit, ščipati, klešče,
koščica, ščavje;
šk: škarje, škoda, škripati;

* * *

bl: blato, blago, blesti, bled, blisk,
bližnji, bloditi;
br: brus, breg, brat, brana, brada,
brisati, breza, britva, bratva;
pl: ples, plašč, platno, ploča, pla-
tišče, plosk;
pr: prah, prag, praprot, preja, prepir,
proso, pravopis, prijeti, prema-
gati;
dl: dlan, dlaka, dleto, dlesk;

dr: dračje, drog, dren, drobiž, družba;
tr: trak, travnik, trebuh, treska,
trositi;
zl: zlo, zlog, zlato, zleteti, zlomiti;
zb: zbežati, zbirališče;
zd: zdaj, zdih, zdol;
zdr: zdrav, združiti, zdrobiti;

* *
*

žl: žleb, žlica, žličnjak, žleza;
žr: žrebe, žreti, žrelo;
gl: gluh, glava, glas, gladiti, glibanja;
gr: gristi, griva, greh, greda, greben,
grah, grad, gradivo, grablje, grozd;
gn: gnoj, gnojnica, gnati, gnezdo;

hr: hren, hrib, hripav, hrom, hraber,
hrast;
shr: shramba, shraniti;
kl: klin, klet, kletka, kladivo, klanec,
klobuk, klečati, klobasa;
klj: ključ, kljun, kljunač;
kn: knez, knalo;
knj: knjiga, knjižnica;
km: kmet, kmalu;
kr: kraj, krojač, krop, krokar, krasta,
krava, kralj, kruh, krilo, pokrov;
kv: kvar, kvas.

T, N, M, I, J, U, V.

t, n, m, i, j, u, v.

T, N, M, I, J, U, V.

Tit, Noe, Milan,

Ivan, Jon, Ur-

ban, Vid,

**Tit, Tomaž, Noe, Niko-
laj, Milan, Matej, Ivan,
Izak, Jon, Jakob, Ur-
ban, Ulrih, Vid, Vincenc
so možka krstna imena.
Imenujte še druga mož-
ka krstna imena!**

C, Č, O, A, G, E,

c, č, o, a, g, e,

C, Č, O, A, G, E.

Cecilija, Častislava,

Olga, Oria, Gize-

la, Eva,

Cecilija, Cveta, Časti-
slava, Olga, Otilija, Ana,
Agata, Gizela, Geno-
vefa, Eva, Elizabeta so
ženska, krstna imena.
Imenujte tudi druga
ženska krstna imena!

P R B

p r b

P R B

Pajek, Robić, Bucur.

S Š L D

s š l d

S Š L D

Solnograd, Sopron,

Ljubljana, Dunaj.

Preširen, Potočnik, Praprot-
nik, Ravnikar, Rožek, Regor-
šek, Baraga, Bratkovič, Bošt-
jančič so priimki ali rodbin-
ska imena. Katera rodbinska
imena še znate?

Solnograd, Sisek, Segedin,
Senj, Šopron, Ljubljána,
Ljubno, Dunaj, Debrecin, so
mesta. Znate tudi druga
mesta imenovati?

H, (H,) K, (K,)

h, k,

H

K

f, u, u,

f, u, u,

F

Z

Ž

Voće, kamnica, fraj-

ham, halog, vrjanci.

Hoče, Hrastje, Kamnica, Krapje, Frajham, Frankovce, Zalog, Žrjavci so vasi. V katerej vasi ali v katerem mestu stanujete?

Pohorje, Dobrač, Mangart, Triglav, Ostrica, Raduha so gore. Imenujte druge gore ali brege!

Drava, Mura, Kolpa, Sava, Bistrica, Dunava, Soča so reke. Imenujte nekatere reke ali potoke!

Štajersko, Kranjsko, Koroško, Hrvatsko, Ogersko, Primorsko so dežele.

V katerem mestu ali v katerej vasi in deželi stanujete? Katere reke, kateri potoki in bregi so v tem kraju?

a. b. c. ċ. d. e. f. g.

h. i. j. k. l. m. n. o.

p. r. s. ṡ. t. u. v. w. ẇ.

U. B. C. Ċ. D.

E. F. G. H. I.

J. K. K̇. L. M. N.

O. P. R. S. Ṡ.

T. U. V. w. ẇ.

a, b, c, č, d, e, f, g,

h, i, j, k, l, m, n, o,

p, r, s, š, t, u, v, z, ž.

A, B, C, Č, D,

E, F, G, H, I,

J, K, L, M, N,

O, P, R, S, Š,

T, U, V, Z, Ž.

Anton, Ana,
Blaž, Barbara,
Ciril, Cecilija,
Dominik, Doroteja,
Elija, Elizabeta,
Filip, Filomena,
Gregor, Gizela,
Henrik, Helena,
Ivan, Izabela,
Jože, Julija,
Klemen, Klara,
Luka, Lucija,
Matej, Marija,
Nikolaj, Neža,
Oton, Olga,
Peter, Pavlina,
Rok, Rozalija,
Sebastijan, Šabina,
Tomaž, Tereza,
Urban, Uršula,
Valentin, Viktorija,
Zaharija, Zofija.

Kaj so stvari, osebe in živali.

Konj in osel sta živali,
 Pav in pišče perutnina,
 Voda, vino je pijaca,
 Kruh in meso sta jedili,
 Plašč in suknja oblačili.
 Glava udom je kraljica,
 In žuželka je mušica,
 Hlapec, dekla sta družina,
 Zlato, srebro je kovina.

*

Kaj je vol,
 Kaj je stol?
 Kaj je juha,
 Kaj je muha?
 Kaj je sablja,
 Kaj je tabla?
 Kaj pšenica,
 Kaj simica?

Kakšne so stvari.

Orešnja je rudéča,
 Roža je dišéča,
 Klasje je ruméno,
 Drevje je zeléno.

*

Kaj je še rudéče,
 Kaj pa še dišeče?
 Kaj je še ruméno,
 Kaj pa še zeleno?

Morje je širóko,
 Tudi je globóko.
 Reka je tekóča,
 Tu in tam deróča.

*

Kaj je še široko,
 Kaj pa še globoko?
 Kaj je še tekoče,
 Kaj pa je pekoče?

Kaj ljudje delajo.

Krojač šiva,
Dekla umiva,
Hlapec nosi,
Prosjak prosi.

*

Kdo še šiva,
Kdo še umiva?
Kdo še nosi,
Kdo še prosi?

Kováč kuje
Tkálec snúje,
Pisar piše,
Dekla briše.

*

Kdo še kuje,
Kdo še snuje?
Kdo še piše,
Kdo še briše?

Kaj živali delajo.

Pes laja. Mačka mijavka. Svinja kruli. Petelin poje. Kokoš kokoče. Konj hrže. Gos gogoče. Koza mekeče. Osel riga. Krava muka. Ovea bleketá. Medved mrmrá. Volk tuli. Krokár kroka. Golob golčí. Žaba regljá.

Kaj stvari delajo.

Ogenj gori. Ura bije. Zvon buč^{zvoni}. Mesec sveti. Solnce sije. Veter piše. Kaj še piše? — Drevo cvete. Kaj še cvete? — Voda teče. Kaj še teče? — Travník zelení. Kaj še zelení? — Vijolica diší. Kaj še diší? — Grom grmí. Voz ropoče. Trava rase. Kaj še rase?

Lepo nebo.

Deček: Mati, kaj li je ona višnjava nad nami?

Mati: To je lepo nebo, nad katerim so sveta nebesa.

Deček: A kdo je gori v nebesih?

Mati: Ljubi Bog, ki nas je ustvaril, in angelji božji.

Deček: Kaj dela ljubi Bog?

Mati: Ljubi Bog daje solncu sijati, on daje dež, da zêmlja rodi; zatorej ga tudi prosimo dežja in lepega vremena.

Deček: Kaj li delajo angelji?

Mati: Angelji nas branijo nesreče, ako jih lepo čestimo; posebno skrbijo za pridne otroke, katere Bog najbolj ljubi. Zató sem te učila moliti k angelju varihu; ali še znaš to molitvico?

Deček: O da, vso znam, mati.

Mati: Nu, lepo jo moli!

Deček: O moj ljubi angelj varih,
Moj nebeški ti tovarih!
Vodi me na pravi pòt,
Brani zvesto me povsod.
Kodar moja noga hodi,
Naj me tvoja roka vodi,
Tvoje brambe si želim,
Tebe hvalim in čestim.

Berila in tvarina za nazorni nauk.

A. Učilnica ali šola.

Priden učenec rád hodi v učilnico. V učilnici miren sedi, pazljivo posluša, ter se rád uči. Vse svoje stvari ima v lepem rédu. Ves čéden je; ima umíti róki in umit obraz, ter je snažno oblečen. V učilnico in iz učilnice hodi lepo tih in miren. Svôjim tovarišem je prijazen. Domá rád slúša in moli. Povsód se lepo véde ter kaže, da je priden učenec. Vsak ga ljubi in tudi Bog.

Družina in šóla
Sestrici ste dvé,
Nobena samótna
Hoditi ne sme.

V učilnici je vídeti: učitelja, učence, mizo, stól, desko ali táblo, stojálo, kreda, gobo, klopi, bukve, ploščico, kamenček, ravnilo, papir, pero, svinčnik, tinto ali črnilo, črnilnik, podobe, številni stròj, peč, okna, duri, tla, stròp.

Učitelj uči. Učenci se učé. Miza je na štiri vógle ali okrogla. Kakšen je stól, kakšna je deska, kreda, goba? — Stojalo ima tri noge. Klopi so dolge. Bukve imajo liste. Ploščica je kaména ali od papirja. Kamenček je porezan. Kakšno je ravnilo, črnilo? — Kakšen je papir, črnilnik? — Pero je gosje ali jekléno. Svinčnik je v les vdelan. Podóbe visé na sténi. Peč je lončéna ali železna. Skozi duri hodimo. Čemu so okna?

Vesela šola.

Šola, bodi zdrava nam!
Ti nas veselíš;
Lepa si priprava nam,
Ker nas ti učíš;
Nauk bodi naša slást,
Naša prva skrb in čast.

Učencem.

Bog daj srečo, dôber dán,
Kar vas pridno se učí;
Vse igrače zdaj na stran!
Nauk vas naj veselí;
Naj srcé, ne le okó,
V uk zamakne se lepó.

Pred ukom.

O Bog, ki slabim rad pomágaš,
Ozri se milo zdaj na nás!
Nam daj, da pridno se učimo
In tébi služimo ves čas.

Po úku.

Pomagaj, Bog, da vse nauke
V srcé si hranit denemo,
Zvestó se vedno jih držimo,
Ter večno srečni bodemo.

Uganka.

Brez úst govorím,
Nerazumnim molčím.

B. Cerkev.

Cerkev je večja od hiše. Zakaj? — Cerkev je zidana, ima navadno strop na obok in kaména tla. Pri cerkvi je zvonik, tudi stólp imenovan, v katerem so zvonovi in ura. Zvonovi so iz broná vlti, ter imajo železne klepce ali kemblje. Vabijo nas k molitvi in v cerkev. Po kolikokrat na dan zvoní? — Ura je v zvoniku, bije na zvon, ter kaže čas. Ura nam pripoveduje, kako hitro čas teče. Ne tratimo nobene úre! V cerkvi vidimo veliki oltár ter po dva ali še po več stranskih oltarjev. Na vsácem oltarji je križ ali razpelo. V cerkvi je še več drugih podob, katere so málane, tudi izrezane, lesene ali izsekane iz kamena. Kdaj so v cerkvi sveče prižgane?

Svetilnica visí pred velikim oltarjem. Pri cerkvenih zidih stojé izpovednice, in blizu cerkvenih vrat je krstni kamen. Kropilnik je največ iz kamena. Na enej strani v cerkvi je prižnica, od kodar nam duhovniki označujejo božjo besedo. Nad velikimi cerkvenimi vrati je kòr, kjer so orglje, pevci in godci. Zakristija je kraj, kjer se duhovniki in cerkveni služabniki k božji službi oblačijo, in kjer se cerkvéna obleka hrani. Povedíte, kaj se opravlja v cerkvi! Cerkev je hiša božja. Zakaj? — V cerkvi smo dolžni zeló spodobno in pobožno se vésti.

Zvonóvi v zvoniku
 Nam v cerkev zvoné,
 Storímo veselí,
 Kar glasno velé.

Bog v cerkvi prebíva,
 Nam gleda v obraz;
 Če mólimo pridno,
 Usliši rad nás.

C. Hiša in druga gospodarska poslopja.

1.

Človek stanuje v hiši. Hiša je s kamenjem ali z opéko zídana. Tudi so lesene hiše. Hiša ima v tléh podstávo. Na podstavi je glavni zid. Zgornji dél hiše se imenuje streha. V hišo hodimo skozi vrata ali duri. Najpoprej stopimo v vežo.

Stanujemo v sobi. Soba ima štiri stene, strop, tla, peč, duri in okna. Strop in stene so navadno pobeljene. Tla so pokrita z deskami, da so glajša. Peč po zimi greje sobo; lončena je ali železna. Lončene peči so iz štirivoglatih pečnic sestavljene. Dela jih lončar iz ila ali lončarske prsti, ter jih v ognji ožiga. Duri se sučejo na tečajih, ter imajo kljuko in ključavnico. Zakaj? — Skozi okna ide svetloba v sobo; okna tudi odvrčajo mraz, veter in dež. V sobi vidimo mnogo stvari. Katere? — Blizu sobe je kuhinja. V kuhinji je ognjišče. Čemu?

2.

Pri kuhinji je po navadi jedilna shrámba. Tukaj mati hranijo jedila, namreč: kruh, moko, jajca, maslo, tolščo in še več družega. Nekaj takih stvari se hrani tudi v kleti. Katere? — Kaj še? — Klet je temna in hladna. Po navádi ima obok. Kateri del hiše je klet?

Nekatere hiše imajo po več nadstropij. V klet in v nadstropja hodimo po stopnicah. Tudi na podstrešje se gre po stopnicah.

Soba, kuhinja, shramba, veža, stopnice, klet in podstrešje se imenujejo notranji déli hiše. Zakaj? — Vnenji hišni deli so: zid, vrata, okna, streha in dimnik. Nekatere hiše imajo tudi strelovod in vetrnico ali petelina na strehi.

Streha je ali z opeko, slamo ali sè skodlami krita. Čemu je dimnik? —

V hiši bódi vse čedno in rédno. Snažnost in rednost ste mnôgo vredni, mnogo nam koristite in pomagajte, da nas ljudjé čislajo.

3.

Pri kmétih sta navadno poleg hiše hlev in skedenj. Hlev je stanovanje naši domači živini. Konjem in govedi polagamo krmo v jasli; a svinjam se podaje piča v koritih ali kopanjah. Za svinje in drobnico so posebni hlevi. Poleg hleva je listnjak.

Na skednji se žito mlati. Dokler še žito ni izmlačeno, shranjujemo ga v kozolcu. Žito mlatijo mlatiči, včasih se mlati tudi z mlatilnicami ali mlatilnimi stroji. Pod streho nad hlevom in skednjem imamo shrambo za seno, otavo in slamo.

Hlev, listnjak, skedenj in kozolec se imenujejo gospodarska poslopja.

Otrok in peč.

„Ti grda, črna peč, obleci si lepša oblačila!“ reče otrok. „Poglej mize, stole, omare, ogledála ali zrcala, kako je vse snažno in lepo. Samo ti, peč, ti si tako umazana ter črna kakor saje.“

Peč k temu nič ne reče, molčí ter si misli: „počakaj, ko poletje mine, izvestno ti bodem po volji. Otrok, pomni mojih besed!“

Ko je zima prišla in je zunaj zeló zmrzovalo, otrok prijazno peč pogleda in reče: „ti ljuba peč, kako si dobra! Ti nas greješ, brez tebe bi ne mogli biti!“

Ne zaničuj nikogar!

Iskra.

Otrok se je z iskro šalil. Izkrica odleti in se v slamo skrije. Slama začne goreti in dá plamen. Otrok prestrašen zbeži, a nikomur o plamenu ničesa ne pové. Ker nikdo ni gasil, zato se ogenj naglo razširi. Ogenj tudi v sobo pride in sežgè postelje, stole, mize in vse, kar so imeli stariši.

Ljudjé so začeli od strahu kričati, zvonovi so zvonili, ter bilo je groza slišati in videti. Jeli so gasiti, a vse ni nič pomaglo, ker je bilo prepozno. Hiša je zgorela, samo ogljije in pepel je ostal. Stariši zdaj niso imeli niti hiše niti nobednega prostora, kjer bi stanovali in spali. Novcev ali denarjev ni bilo, da bi si novo hišo sezidali ali kupili. O, kako so jokali ubogi stariši! A vsega tega je bil kriv otrok, ki se je z iskrico šalil.

Uganke.

1.

Kdo še svoje hiše znotraj videl ni?

2.

Brez rok, brez nóg, a vendar vrata odpiram.

Kaj je to?

3.

Rôjen še oče ni, sin uže po strehi letí.

Kaj je to?

D. Hišna, mizna in kuhinjska priprava.

1.

V sobi se nahajajo mnoge stvari. Tam je na štiri vogle miza, pri katerej jemo ali pišemo ali kaj družega delamo. Okoli mize stojé stoli, da ná-nje sedamo. Časi

tudi sedimo na klópi. V omari in skrinji hranijo mati oblačila, perilo in druge stvari, da so dalje čedne, ter da se ne pogubé.

Na police devamo razne stvari. Kje je polica? — Na postelji po storjenem delu počivamo.

Miza, stol, klop, omara, skrinja, postelja in polica so hišna priprava ali pohišje, katero nam dela mizar.

Razven teh imenovanih hišnih stvari vidimo v sobi še druge, katere po navadi visé na steni, recimo: podobe, ogledalo in ura.

Ura je važna hišna priprava, ker nam kaže čas, kdaj je treba v učilnico iti. Kaj še? — Ura ima ploščo sè številkami in okròv ob notranjih delih. Notri ima kolesca, vrtela in zmetí ali peresa. Kdo dela ure? — Mnogo ur se tudi izdeluje v tvornicah ali fabrikah.

Ure nas opominjajo, kako naglo čas hití, in kako naj ž njim skopujemo. Čas je zlato.

2.

Mizna priprava so: prt, žlica, nož, vilice, solnica, steklenica, kupica, okrožnik ali pladnik, skleda. S prtom mizo pogrinjamo. Iz česa je prt? — Čemu je žlica, čemu so vilice? — Kaj je v solnici? — Kaj imamo v steklenici, kaj v kupici? — Čemu je skleda in čemu okrožnik?

Nož ima rezilo in róč. Rezilo ima ost ali špico, hrbet in ostrino.

Roč ima platnice. Nožar nože dela iz trdega železa ali jekla. Z nožem režemo. Kateri rokodelci potrebujejo nožev?

3.

V kuhinji vidimo mnogo stvari: kotel, ponev, kozíco, raženj, lonec, penjačo, kuhalnico, sklednik, burklje, klešče.

Kotel je ali bakren ali železen. Čemu je? — Kozica ima tri noge. Na različni obračamo pečenko. S penjačo pobiramo pene. Iz česa je kuhálnica in čemu? — V skledniku hranimo sklede, okrožnike in drugo posodo. Kaj imajo burklje? Čemu so klešče?

Lonec ima dno in ročaj, ter je po navadi v sredi napét ali trebušát. Lonce lončar dela iz ila ali gline. Imenujemo jih lončeno ali lončarsko posodo. Kaj lončar še dela? — Razven glinenih imamo tudi železne lonce. V loncih se kuha.

Hišna, mizna in kuhinjska priprava treba, da je vedno čista ali snažna.

Bodi pošten.

Deček Mirko na cesti najde nož. Pazljivo ga ogleduje in zeló se mu lep zdi. Nož je imel dve rezili in lep roč bele kostí. Mirko odide z nožem v šumo, odreže šibico ter poskuša, ali je nož oster. V tem pride mož po cesti. Gledal je na tla, kakor bi česa iskal. Ko Mirko to vidi, misli si: „ta mož noža išče.“ Stopi k njemu ter ga vpraša, česa li išče? Mož odgovori: „izgubil sem nož z dvema reziloma in z belim koščeni ročem.“ — Mirko ségne v žèp ter mu podá najdeni nož.

Mirko je bil pošten; otroci, tudi vi taki bodite!

Glinéni in železni lonec.

Na ognjišči je stal star železen lonec. Kuharica je potem na semnji kupila glinen lonec, ter ga postavila poleg železnega. Komaj je glineni lonec stal na ognjišči, uže se je začel sè železnim sosedom prepirati. „Daj mi prostora!“ zakričí glineni lonec. „Zdaj sem jaz gospodar, tvoj čas je minol!“ Železni lonec miren povpraša: „kaj

li hočeš ter zakaj se tako dereš? Moj je prostor, na katerem stojim. A če ga želiš imeti, preženi me z njega!“ Glineni lonec se zadere in reče: „kaj, tako li ti z menoj govoriš? Čaj, jaz ti pokažem, kdo je tukaj gospodar!“ To rekši glineni lonec tako zeló trči ob železnega, da se sam razbije na drobne črepinje.

Kadar se slabejši postavi na močnejšega, gorjé mu bode.

Uganki.

1.

Hodi sem ter tja, nog pa ne imá. Kaj je to?

2.

K jedi pridem sita, od jedi grem lačna. Kaj je to?

E. Različno orodje.

1.

Nož je orodje. Škarje, šivanka ali igla, šilo, žaga, dleto, pila, sekira, skobel ali oblič, sveder, klešče, kladivo in nakovalo so tudi orodje. Potrebujejo ga rokodelci in z večine je železno.

Tudi kmet ima svoje orodje: voz ali kóla, da razne stvari vozi domov, namreč: žito, seno, drva in več družega. Voz ima oje, kolesa, osi, svoro. Kaj še? — Lepe lične vozove, v katerih se vozijo gospoda, imenujemo kočije. Vozove kolar dela iz lesa a kovač jih okuje sè železom.

Plug ali oralo, brano i. t. d. kmetu dela tudi stránoma kolar stranoma kovač. Orodje, katero kmet potrebuje pri poljedelstvu, imenujemo kmečko orodje. K temu se prištevajo tudi: lopata, motika, kosa, srp, vile, grablje i. t. d.

2.

Kakor imajo kmetje in rokodelci svoje orodje, tako potrebujejo tudi umetelniki raznih strojev ali orodja. Slikar ali malar dela podobe s kistom ali penzljem, in glasbeni umetelniki ali godci na svojem orodji delajo prijetno gódbo. Katero glasbeno orodje slišimo v cerkvi?

Prijetno godbo vsak rad posluša. Tudi petje se nam lepo zdi. Peti se more do malega vsak otrok naučiti, kajti ne potrebuje k temu nikakoršnega orodja.

Orodje, katero imajo vojaki v brambo, imenujemo orožje. Orožje so: sablja, puška, meč, kopje ali sulica, bodalo i. t. d.

Voznik in Pavliha.

Pavliha je popotoval preko polja. Na potu sreča voznika, kateri je konje po kamenitej cesti neusmiljeno podil. Voznik povpraša: „morem li za dne priti do mesta?“ „Moreš“, odgovori Pavliha, „če bodeš polagoma vozil.“ — Ta človek je brez úma, reče voznik sam sebi, ter še bolj požene konje.

Na večer se Pavliha vrne po tistem potu nazaj, ter najde voznika v velikej težavi. Zaradi hitre vožnje po kamenitej cesti se mu je bilo kolo strlo, da se ni mogel nikamor z mesta geniti. Prisiljen je bil tisto noč na jasnem prenočiti.

„Ali ti nisem velel,“ reče Pavliha z nasmehom, „da polagoma vozi, ako hočeš za svita v mesto priti?“

Kdor umnih svetov ne posluša, često v nasreči njih resnico skuša.

Veseli otrok.

Otrok živim v veselji,
Šaljivo se igrám,
Vse gre po mojej želji,
Ker v srci mir imam.

Prepevam pesni glásne,
Ko zjutraj se zbudim,
In kádar dán ugasne,
Odmólim ter zaspim.

Opomin k petju.

V petji oglasímo
Zdaj se zlóžno mi;
Glase povzdignímo,
Da vse zazvení.

Vsacemu je drágo,
Čuti glas sladak,
Če se v petje blago
Združi zbor krepák.

Grmi, pesen krasna!
Dvigaj nam srcé;
Zvoni, pesen glásna,
Čez dolí, goré!

Uganka.

Štirje se po vasi preganjajo, a drug družega ne
dojde. Kaj je to?

F. Obleka.

1.

Človek potrebuje obleke. Z obleko si pokrivamo in grejemo telo. Tudi nas brani dežja, mraza in vročine. Obleka je mladeničem in možém drugačna, nego li deklicam in žênam. Imenujte razne obleke! Srajce ali robače švelja déla iz platna ali pavoljnega blaga.

Platno se dolgo udeluje, predno se ubeli, da je potlej za rábo. Lan terice oteró in predice predivo izpredó. Tkalec dobode prejo, ter jo stke v platno. Iz dobre preje se tudi nareja sukanec ali cviren. Pridne deklice se hitro naučé presti, šivati in plesti.

Katero obleko imamo na nogah? — Kdo dela črevlje in škornje in iz česa? — Kdo dela plašče, suknje, hlače, oprsnike? — Kakšno obleko nosimo po leti, kakšno li po zimi? — Za obleko stariši potrošijo mnogo novcev; zaradi tega naj jo otroci varujejo in snažno drzé.

Vsako oblačilo lepo pristoji, ako je čisto, ter ne raztrgano ali nesnažno.

2.

Kapo in klobuk nosimo na glavi. Imenujeta se pokriváli. Kape kapar dela iz sukna ali družega blaga. Kapa ima oglavje, senčnik in podvlako. Kdo dela klobuke in iz česa? — Klobuk ima okrajec, oglavje, trak in podvlako. Klobuki so različne barve. Navadno so beli, črni ali sivi. Kakšne klobuke radi nosimo po leti, kadar je zeló vroče? — Iz česa so slamniki?

Ako pridemo v cerkev ali v katero sôbo, treba se nam je odkriti. Na ulici se tudi odkrivamo pozdravljaje znance, učitelje in drugo gospódo.

Krojač, črevljar, klobučar, kapar in tkalec so rokodelci, kateri nam delajo obleke.

Nobeden človek ne bi mogel živeti brez drugih ljudi. Vsak je potreben tuje pomoči. Bog je tako naredil. Zato se vsi ljubimo, ter drug družemu zvesto pomagajmo in služimo.

Neredni deček.

Mati só rekli Nežici in Blažku: „otroka, jutri pojdemo po železnici k babici. A vlak zgodaj odhaja, in kdor ne bode o pravem času pripravljen, ta doma ostane.“ — Otroka se veselita, babico videti, ker vesta, da od nje dobodeta mnogo lepih stvari, ako bodeta pridna.

Blažek je bil nereden deček. Igrače, obleka, knjige, vse je ležalo po kotih. Kadar je bilo čas iti v učilnico, treba je bilo knjige, tablice, kamenčeka iskati. Tudi je često nauk zamudil. Učitelj so ga zaradi tega kaznovali. Oča bi ga bili radi često kam s sobój vzeli, ali za svojo nerednost je bil prisiljen doma ostati. Nežica je vse to vedela in zato ga je vprašala: „Blažek! imaš li svoje stvari v redu?“ — „Dà, dà,“ odgovori ter odide spat.

Čas je bilo odpotovati. Mati in Nežica pohitita, Blažek tudi za njima. Mati se ozró ter vidijo, da je gologlav. „Kje imaš kapo?“ povprašajo mati. Blažek je steče iskat ter išče in išče, a predno jo najde, oddrdratá mati in Nežica. V kazen je Blažek domá ostal.

Rednost in čednost ste najlepši lastnosti, vaditi se nam jih je treba že v mladosti.

Uganki.

1.

Drobno je, za jedno roko, kljun jeklen, rep lanen.

2.

V grdem vreménu se izpréhajam, a v lepem v kotu ležim

G. Živali.

1.

Obilo nam koristijo domače živali. Zato jim strézimo in skrbno jih opravljajmo. Dajati jim je o pravem času živeža in pijače ter vsega, česar potrebujejo.

Imenujte domače živali! S čim koristi krava, konj, vol, ovca, osel i. t. d.? — Imenujte zverí! S čim nam koristi zvér?

Živali, katere imajo po dve nogi, po dve peróti, kljun in telo s perjem pokrito, imenujemo ptice. Golob, petelin, kokoš, pišče, gos, raca, puran, pav, vrana, sraka, škorec, pasteričica, kos, slavec, sinica, vrabec, lišček, zeba ali ščinkovec, kanarček, lastavka, kukovica, grlica, jastreb, sova so ptiči. S čim nam koristijo ptiči?

Ptiči si po skritih krajih delajo lepa okrogla gnezda. V gnezdu iz jaje izvalé mladiče. Nekateri ptiči jedó gosenice, kebre, muhe, komarje in druge žuželke. S tem nam ptiči obilo koristijo. Tudi s petjem nas razveseljujejo. Zaradi tega jih ne smemo loviti niti jim gnezd razdirati.

Najlepše ptiček se glasi,
Ko próst na vejici sedi.

2.

Modri in dobrotljivi Bog, kateri je zrak oživil z veselimi ptički, napolnil je tudi morje in vode brzih rib. Ribe so ljudem v živež. Ribe imajo namesto nog plavute, s katerimi po vodi plavajo. Največ so ribe odete z luskami. Ribe živé ob rastlinah, črvih in drugih povodnih živalcah, a nekatere tudi ob manjših ribah.

Ribe so v morji, po jezerih, po ribnikih, po rekah in potokih. Najznanejše ribe so: postrv, po stranéb

rudečegrahljasta; karp, z velikimi luskami in po stranéh rumen; ščuka z ravnim gobcem in ostrimi zobmi; mrena sè štirimi brki na gobci i. t. d.

Jegulja ali ogór je kači podobna riba. Sardele in slanike osoljajo, a polenovke sušé.

Ribe lovimo z odico ali trnkom in mrežo.

Uganki.

1.

Katera riba je najmanjša?

2.

Kakšnih rib je največ?

Mačka in sinica.

Mačka: „Kako si pela prelepó,
Da skače srce mi živó!
Prilêti semkaj dôlu k mêni,
In jedrca si v kljunček deni.“

Sinica: „Ti zvita si, to davno vém,
Pri tebi zobati ne smém;
V zelenem gozdku jaz prebivam,
V svobodi jedrca uživam.“

* * *

Sinica v gozdek odletí,
In kislo mačka se drží.

Ptiček.

Ti deček nemili!
Zakaj me loviš,
Ter v kletko me tesno
Zapreti želiš?

Če perje te moje
In glas veselí,
Zakaj mi nastavljaš,
Zapiraš me ti?

Pod nebom mi pérje
Lepo je svetló,
Tam petje je moje
Mileje, glasno.

Da v ječo bi tebe
Kateri lovil,
Ti ne bi zaprt se
Nikdar veselí.

Če sebi dobrote
In sreče želiš,
Kakó je, da drugim
Tako ne storiš?

Poštena deklica.

Ljudmilka jajce najde na dvorišči pod stopnicami. Vesela hití k materi in reče: „mati, kaj sem na dvorišči našla pod stopnicami!“ Mati rekó: „to jajce ni naše, nego sosedove kokoši, ki često priletí na naše dvorišče. Izvestno je tudi to jajce iznesla pod stopnicami. Vrni ga sosedí.“

Ljudmilka vse tako stori. Soseđa se razveseli Ljudmilinega in materinega poštenja ter prijazno reče: „ker si tako poštena bila, podarim ti jajce; samo nekoliko ga še pri sebi shranim.“

Soseđa jajce देने pod kokoš, ki je baš legla. V nekaterih tednih se iz jajca izleže pišče; sosedga ga

dá Ljudmilki. Ta ga z veseljem in skrbjó zredí. Ko sosedá vidi, kako Ljudmilka ljubi pišče, dá jej tudi prosá, s katerim ga je krmila.

Pišče je zrastle do same kokoši, katera je nesla jajca in jih tudi izvalila. Skoraj je Ljudmilka imela dovolj piščancev. Od teh so pozneje bile kokoši, ki so jej nanesle toliko jajc, da jih je prodajala na vsacem semnji.

Uganka.

Če ga kvišku vržeš, je belo, a če na tla pade,
je rumeno. Kaj je to?

Jagnje.

Lepo, belo jagnje mlado
Poskakávalo je rádo,
Ko veseló in živó
Z máterjo se past je šlo.

Mati reče: „nič ne skači,
Umno za menoј korači,
Da se kàm ne zaletíš
Ter nožic ne pohabiš.

Nič ni jagnje poslušalo,
Skok za skokom je skakalo;
Kar se v jamo zavalí,
Kost v nožici si zdrobí.

Jagnje v jami je ležalo,
Tamkaj žalostno kričalo:
„Oj otrokom vsem gorjé,
Ki se materam glušé!“

Uganka.

Po gorah hodi suknja in kožuh. Kaj je to?

H. Drevje.

Drevje nam je velika dobrota božja. Drevje čisti zrak, daje drva v kurjavo in les v različne priprave. A največ dobička nam rodi ovočno ali sadno drevje.

Jablan ali jablana, hruška, črešnja, češplja, sliva, breskva, oreh, kostanj so ovočna drevesa. Njih plod ali sad nam daje dobrega in zdravega živeža. Ovočno drevje treba, da pridno gojimo in plemenitimo.

Jablane, hruške,
In druge cepé,
Cépi v mladosti
Za stare zobé.

Bukev, dob ali hrast, jela, smreka, jelša, breza, javor, jésen, lipa rastó v gozdu in je gozdno drevje.

Največ drevés je samo po leti zelenih, a po zimi ne. Zakaj ne? — Smreka, jela, bor so tudi po zimi zeleni. Zakaj? —

Uganka.

Katera senca drevju največ kvara dela?

Bodi odkritosrčen.

Mati so z Andrejčkom o mraku sedeli v sobi. Oča pridejo iz vrta. Nevoljni so ter ozbiljni izpregovoré: „kaj sem vidil v vrtu! Nekdo mi je poškodoval mlada drevesca.“ Mati se ustrašijo in Andrejček oči pobési ves preplašen. Oča ga vprašajo: „ali ti veš, kdo mi je to storil?“ Andrejček očeta žalostno pogleda in jokáje odgovori: „oh, oča, jaz sem. Ne jezite se; od sedaj nikoli več tega ne storim.“ — Oča ga posvaré ter mu odpusté, ker je sam odkritosrčno povedal, da je to on storil.

Povej odkrito vselej vsako stvar,
A ne pomagaj si z lažjo nikdár!

Uganka.

Spomladi dišim,
Po letu hladim,
Jeseni redim,
Po zimi gorim. —

Dan.

Dan in noč imata skupaj štiri in dvajset ur, a vsaka ura po šestdeset minut. Vsak dan ima svoje štiri dobe: jutro, poldne, večer in noč. Dan se začinja s polnočjo in ž njo ga je potem tudi zopet konec. Ob dvanajstih po noči je polnoči.

Imamo delovnike, nedelje in praznike. Delovniki so dnevi, ob katerih smemo delati; ob nedeljah in praznikih ne smemo delati; te dni počivamo, hodimo v cerkev in molimo Bogu.

Sedem dni je en teden. Dnevi v tednu so: nedelja, ponedeljek, torek, sreda, četrtek, petek, sobota.

Vsak dan bodite boljši, umnejši in pametnejši.

Zjutraj.

Vesel in zdrav sem zbudil se,
Zahvalim te, o Bog! za to;
Ti vodi tudi danes me,
Da trud in delo zdalo bo!
Pomagaj mi, da vbogam rad,
In tebi služim vsakikrat.

Zvečer.

Zahvalim te za dobro vse,
Kar danes si, o Bog mi dal;
Odpústi mi, če žalim te,
Pregrešek vsak mi zlo je žal.
Varuj nocoj me tudi še,
In blagoslovi moje vse!

Molitev.

Ljubi Oča v večnem raji,
Na me milo se ozri!
Za vse dobro v vsakem kraji
Mi podéli dost' moči!
Varuj me, da te ne žalim,
Da otrok sem dober tvoj,
Da te vedno srčno hvalim,
Blagoslov odkrij mi svoj.

Samoglasniki.

I, i, i, i, i
Uk nas naj skrbi!
Priden in učan
Vsak je spoštovan.
I, i, i, i, i
Uk nas naj skrbi!

U, u, u, u, u
Drži se redu!
Vbogaj, pázi rad,
Hitro znal boš brat'!
U, u, u, u, u
Drži se redu!

E, e, e, e, e
Izpod rok vse gre.
Lepih naukov glas
Razvedruje nas.
E, e, e, e, e
Izpod rok vse gre.

O, o, o, o, o
Pisat' znam lepó ;
Čitam, risam že,
Pevam pesmice.
O, o, o, o, o
Pisat' znam lepo.

I, u, e, o, a
Ko se uk končá,
K starišem domó
Mirno pojdemo.
I, u, e, o, a
Ko se uk končá.

Razna berila.

1. Kako se je držati v učilnici.

V učilnico naj otrok pride o pravem času, čist, umit in počesan. V učilnici se je držati vsacemu svojega mesta, ter svoje stvari imeti čiste in v rédu. Vsak naj pazi, kaj gospod učitelj govore, ter nikoli naj se ne glási, dokler ni vprašan, a kadar je vprašan, da jáсно odgovarja. V učilnici je mirno sedeti, in prepovedano je igrati ter ozirati se. Z nikomur se ne šalite, z nikomur ne šepetajte, nego poslušajte nauk. Dobremu otroku Bog pomaga. Grdo je, ako učenec v učilnico pride nesnažen, raztrgan, neumit in nepočesan; ako trdo teptá z nogama, kakor konj, kadar vstopi; ako loputne z vrati, kadar jih zapira, in obsedí, kadar je vprašan. Tisti otroci niso pridni, kateri naglo izdirjajo, kakor vihar, iz učilnice in cerkve.

2. Pridna Rozika.

Pridno Roziko so hoteli mati doma imeti, da bi jim kaj pomagala. Rozika pa je žalostna. Joká je materi pravi: „drugi otroci se bodo učili, jaz pa bom zaostala; drugi bodo veliko znali, jaz pa ne.“ Potem prime mater za roko in pravi: „ljuba moja mati! lepo vas prosim, pustite me, naj grem v šolo. Saj bom iz šole hitro prišla domóv in bom tem prídnejša.“

Mati jej prijazno rečejo: „le pojdi, ljuba moja! ker se tako rada učiš; zato mi boš potlej tem bolj pomagala. Vidim, da se v šoli več naučiš, kakor mi doma pomagaš.“ —

Tako pridni otroci prosijo in radi hodijo v šolo, doma pa lepo ubogajo. Taki otroci so ljubi Bogu in ljudem.

3. Veseli učenec.

Z veseljem v učilnico zjutraj hitim,
Ker tamkej se lepega mnogo učim;
Čitanje, pisanje se krasno mi zdí,
In drugih se vadim potrebnih stvari.

Učitelji, stariši — drugi ljudjé
Otroka se pridnega vsi veselé,
In Bog ljubeznjivo pomaga mi sám,
Da pazim, ter kadar sem vprašan, da znám.

4. Bodi postrežljiv!

Nekega dne so otroci dohajali v učilnico, pa so bili vsi nekako tihi in žalostni. Učitelj vprašajo: „kaj vam je, da danes niste nič kaj veseli, ter se tako žalostno pogledujete?“ Otroci molcé. Potem reče neki deček: „žalostni smo zavoljo Jakca, ki je zbolel.“

„Ali imate Jakca radi?“ vprašajo učitelj. „Radi, radi ga imamo!“ odgovoré enoglasno vsi otroci.

„Zakaj ga imate tako radi?“ vprašajo dalje učitelj.

„Zato, ker je tako dober in ljubeznjiv,“ odgovoré otroci.

Neki deček pripoveduje: „jaz sem enkrat bukve izgubil; Jakec mi jih je poiskal in prinesel.“

Neka deklica pravi: „šla sem po poti in velik pes je tam stal, bala sem se ga; Jakec me vidi, pride k meni, ter gre z menoj mimo psa.“

Drug učenec pravi: „meni je Jakec večkrat pomagal, če nisem mogel kaj spisati.“

Še drug pripoveduje: „jaz sem nesel težak jerbas s polja in nisem mogel naprej; Jakec me sreča, ter mi pomaga jerbas nesti.“

Tako pripovedujejo otroci drug za drugim, in učitelj pravijo: „Jakec je tedaj res prav postrežljiv in priljuden deček. On rad ustreza in pomaga vsakemu, komur le more. Molili bomo zanj, da bi kmalu ozdravil.“ Vsi otroci so živo ganjeni in nekateri se celó jokajo. Učitelj molijo, otroci pa za njimi tako le: „ljubi Bog! pristrčno te prosimo, da bi dal našemu dobremu tovarišu Jakecu kmalu ozdraveti.“

Jakec ozdravi in pride zopet v šolo. Vsi otroci hité k njemu, prijazno ga pozdravljajo, ter so zeló veseli.

Dobro delaj vsakikrat,
Vsak imel te bode rad!

5. Dom.

Kadar mine šola, gremo otroci domóv. Domá pri ljubih stariših sem najrajši. Oča so gospodar v hiši ter zapovedujejo, a mati kuhajo in pospravljajo sobe. Domá prebivajo moje ljube sestrice in bratci, s katerimi se najrajši igram. Domá poznam vsak kotiček v hiši, ter znam za vsako stvar, kje leží. Domá smo vsi skupaj: oča, mati in mi otroci. V hiši otroci stanujemo, jemo, pijemo in se igramo, delamo in molimo, ter po noči sladko počivamo.

6. Kakšni bodite otroci doma.

Otroci naj se ne nagibljejo preko oken visokih po slopij; naj se ne igrajo okoli vodnjakov, okoli cest in voznih potov, okoli apnenih ali drugačnih jam, niti ne pri vodah. Naj se umaknejo od ondod, kjer kaj zidajo ali stavijo poslopje. Otroci naj se ne igrajo z ostrimi stvarmi, ter jih ne jemljó v usta; naj se ne plazijo po lestvah, po drevji, zidinah in drugih višavah, ter se ne spenjajo na kola, niti naj ne tekajo za njimi ali se obešajo na-nja; naj se ne šalijo z ognjem, svečo, ogljijem, smodnikom in puško; že mnogo otrok se je takisto ranilo, da so potem ostali pohabljeni, ali se jih tudi usmrtilo; nekateri so veliko nesrečo storili sebi, svojim starišem ali hiši, tudi vsemu mestu, vsemu trgu ali vsej vasi.

7. Ljubi svoje stariše!

Troje pridnih otrok, Ivanek, Milica in Francek je skupaj sedelo pred hišo, pogovarjaje se o svojem očetu in materi. Ivanek, starejši brat, reče: „včeraj so mi oča dali nove bukvice.“ Sestra izpregovori: „meni so mati za god kupili lep robec.“ Francek veli: „z večera nam hoté mati dati mleka in kruha.“ Potem govoré še dalje, kako dobra sta jim oča in mati. Ivanek tudi pové o sosedovej deklici, katerej so mati umrli. Vsi se tiho pogledajo, ter solze jim stopijo v oči. Francek reče: „naša mati, Bog ne daj, da bi umrli!“ Vseh troje odide v sobo, kajti nikjer niso bili tako radi, kakor pri ljubih stariših.

Ti otroci so ljubili očeta in mater.

8. Slušaj svoje stariše!

„Ostani doma, dokler nazaj pridem,“ rekli so oča od doma gredoč sinu Tomažu. Tomaž obljubi, kakor so mu rekli. Komaj pa so bili oča od doma, že pride

sosedov sin, Boštjan, in hoče pridnega Tomaža sè saboj na polje imeti. Tomaž si takój ne upa iti, ker so mu oča prepovedali. „Kaj misliš,“ pravi poredni tovariš, „da bodo oča kaj vedeli za to? Kdo vé, kje so zdaj oča, in kdaj pridejo zopet domov! Ali boš vedno doma čepel?“ — Tomaž se dá pregovoriti in gre ž njim. Prišla sta mimo necega sadnega vrta, v katerem je bilo polno lepega ovočja. Poredni tovariš začne hitro klatiti drevje. Naglo pa se prikaže gospodar, katerega je bil vrt in ovočje. Oba stečeta. Ali Tomaž, ker je bil mlajši, ni mogel tako teči, kakor Boštjan. Gospodar ga ujame, ter ga dobro zuhá in pretepe. Nič ni pomagalo, če je pravil, da je nedolžen, da ni on nič hudega mislil, in da je le njegov tovariš ovočje klatil. Moral je tedaj namesto Boštjana prebiti sramoto in kazen. — Ves objokan in razmršen pride Tomaž domov, in kmalu za njim pridejo tudi oča. „Kaj ti je?“ vprašajo ga, „zakaj si jokal?“ Tomaž vse odkritosrčno pové in toži, da se mu je krivica zgodila, da je nedolžen, in da ni zaslužil tepen biti. „Prav ti je,“ pravijo oča, „zakaj me nisi poslušal!“

9. Mlada koza in volk.

Stara koza je šla na pašo. Pri odhodu zapové svoji kozičici, da ne sme nikomur vrat odpreti, dokler ona nazaj ne pride. Komaj starka odide, glej, že začne volk na vrata trkati in z glasom stare koze klicati: „odpri mi vrata!“ Ali mlada koza, spomnivši se povelja svoje matere, pogleda skoz okno, ter ugleda volka. „Ne bom ti vrat odprla ne; zakaj, akoravno ti z glasom moje matere govoriš, poznam te, da si volk, in da mi nič dobrega ne želiš.“

Kdor nauke svojih starišev rad uboga, ne tepe ga nadloga.

10. Hvaležni sin.

France je bil v učilnici med vsemi učenci najboljši pisalec. Enkrat pride neki gospod v učilnico in prosi učitelja, da bi mu kateri učenec nekaj prepisal. Učitelj so to delo Francetu izročili.

France je prav čedno zgotovil ta spis in ga je sam nesel gospodu v hišo. Gospodu je bilo to lepo in čedno pisanje tako všeč, da je Francetu pol goldinarja zanje podaril. Pridnega dečka je to zelo veselilo. Nikoli še ni imel toliko denarja. Premišljuje, domov gredé, kaj bi kupil. Več stvari mu hodi na misel, recimo: ovočje, podobice, zaklepični nožiček i. t. d. Hitro pa se spomni in pravi sam saboj: „ali bi bilo pa prav, ako bi za take stvari denar potratil, mati pa toliko za me storé, in me tako ljubeznjivo oskrbujejo? Ne! nič ne bom kupil; materi bom dal denar, naj si ga obrnejo, kakor hočejo.“ Brž teče domov in vesel reče materi: „Nate, ljuba mati, prinesel sem vam prvega pol goldinarja, katerega sem sam prislužil.“ Mati so hvaležnega srea svojega sina tako veseli, da od veselja jokajo. Francetu pa je tudi to materino veselje bolje dejálo, kakor najboljša jed in najlepše stvari, katere bi za ta denar bil mogel dobiti. Prav ljubo in veselo mu je bilo v srci in trdno sklène, da se bo zmirom tako vedel, da ga bodo veseli ljuba mati. Kakor je bil obljubil, tako je izpolnoval. Bil je vedno pokoren, varičen in pobožen deček, in pozneje je bil pošten in pravičen mož.

11. List ali pismo.

Neki oča so zaradi posebnih opravil stanovali v mestu, a mati z otroci daleč od mesta na kmetih. Jednoč so oča otrokom poslali mnogo lepih stvari. Pisali so jim tudi list, kateri se je tako glasil:

„Ljubi otroci!“

V šoli se pridno učite, ker slušajte matere in učitelja. Ako bodete pridni, dovolim Vam skoraj, da k meni pridete.

Tukaj v mestu imam še lepik stvari Vam pripravljenih. Bodite mi zdravi!“

Otroci so se jako veselili in rekli:

„predobri so naš oča, ker nas vedno razveseljavajo. Srčno jih ljubimo, če tudi jih ni pri nas. Da jih še bolj razveselimo, hočemo storiti vse, kar so nam pisali. Želó se veselimo, da bomo očeta xopet videli!“

Otroci, kateri znajo pisati, a k očetu priti ne morejo, utegnejo se o prejétih stvaréh tudi pismeno zahvaliti. Zato je velika dobróta otrokom, da se učé čitati in pisati.

Kako bi li pridni otroci rekli, kadar bi se očetu zahvaljevali o poslanih stvaréh? — Utegne se na pr. tako pisati:

„Ljubi oča!“

Vaše poslance stvari so nas jako
razveselile. Prirčna hvala Vam bodi:
Vse hočemo tako storiti, kakor Vi želite.
V šoli se bomo vrlo učili in doma
drago mater vedno radi poslušali. Zelo
se že veselimo, ker Vas upamo skoraj
zopet videti in poljubiti!“

Poljubljamo Vam roko

Vaši

hvaležni otroci

Janex, Dominik, Helena.

V Mariboru, meseca januarja 1881.

12. Priden otrok.

Ko privedi zlata zarja,
Vstanem in čez prag hitim,
Ter stvari vseh gospodarja
Srčno molim in častim.

Mlad, šibak sem in nezmôžen,
Vendar ne brez vse moči:
Priden biti in pobožen
Nič se mi težko ne zdí.

Lepi uki so zakládi
V hramu mladega srcá;
Nabirajmo si jih rádi,
Rja, molj jih ne končá.

13. Bodi reden in čeden!

Katarina je imela uboge stariše. Imeli so majhno hišico, pa zmiraj je bilo prav čedno notri. Katarinina mati niso mogli videti, da bi po hiši ne bilo vse lepo redno in čedno. Njih prvo delo vsak dan je bilo, da so po hiši vse lepo uredili in osnažili. Kako bi mogla pač Katarina drugačna biti, ker se je od svoje matere samo lepega učila? Ta deklica ni bila nikoli umazana ali slabo napravljena. Kadar se zjutraj v učilnico odpravlja, vselej pomisli, katere knjige in kaj še bo ta dan v učilnici potrebovala. Ko pride iz učilnice domov, dene vsako stvar na svoje mesto, da je ni nikoli treba kaj iskati. Svoje šolske spise ima vedno čedne in nikoli ne misli popred na kako igračo, dokler ne izdela vsega, kar so jej v učilnici ukazali. Katarina je bila pri vseh stvareh prav redna in čedna. Vsak je imel rad to čedno deklico.

Dober kup sta red in snaga,
Vsakemu sta ljuba, draga.

14. Bog vse vidi.

Zorko in Anica sta bila sama domá. Zorko reče Anici: „pojdi z menoj ter poiščiva si dobre jedi.“

Anica mu odgovori: „pojdem s toboj, če kje veš tak kraj, kjer naju ne bode nikdo videl.“

„Nu,“ reče Zorko, „pojdiva v mlečnico, tam bodeva smetano lizala.“

Anica odgovori: „tam bi naju videl sosed, ki na dvorišči drva cepi.“

„Pa pojdi z menoj v kuhinjo,“ dejal je Zorko, „v kuhinjskej omari je poln lonec medú, in va-nj si bodeva kruh omakala.“

Anica veli: „tam naju utegne videti soseda, ki pri oknu sedi in prede.“

„Zatorej pojdiva v klet jabolk jest,“ reče Zorko, „tam je tolika temà, da naju nihče ne more videti.“

Anica odgovori: „Zorko moj ljubi! misliš li, da naju tam nihče ne bi videl? Ali nič ne veš o tistem očesu nad nami, katero zidovje prodira in tudi v temoti vse vidi?“

Zorko reče prestrašen: „prav govoriš, sestra moja! Bog vidi naju tudi tam, kjer ne more videti človeško oko. Zatorej nikjer ne delajva, kar ni prav.“

Bog vse vidi, Bog vse vé,
Greh se delati ne smé!

15. Nepokorščina napravi nesrečo.

Lizika se je igrala s škarjami. Mati to vidijo in pravijo: „že zopet se igraš s škarjami! Kolikokrat ti bom še morala braniti? Varuj, varuj, da se ti ne zgodi, kakor nesrečni Tončiki!“

Lizika. Kako pa se je zgodilo nesrečni Tončiki?

Mati. Poslušaj, ti bom povedala. Tončika, deklica do šestih let, igrala se je rada z noži, vilicami in s škarjami. Mati so jo večkrat opominjali: „otrok, pusti te stvari! To zbode! Gotovo si boš še kaj naredila!“ Ali nič ni pomagalo. Enkrat leze z nožem v roki na stol. Stol se zvrne, ona pade na tla in se zbode z nožem v levo oko. „O joj! o joj!“ vpije Tončika, ter nje stariši in drugi od straha ne vedó, kaj bi storili. Vendar pošljejo nemudoma po zdravnika. Zdravnik takoj pride, ter jej obveže oko. Tončika je morala trpeti velike bolečine, in je bila potem na enem očesu slepa.

Lizika. „Ljuba mati! nate škarje. Nikoli več se ne bom igrala ž njimi!“

Mati. „Tako je prav, ljuba moja, le nikoli ne imej v rokah ostrih stvari, kadar kam lezeš, ali če skakaš.“

16. Resnica in laž.

Bilo je vroče poletje, in v večjih vodnjakih se je bila voda posušila. V neki vasi na gori so bili vsi vodnjaki prazni, ter prinašati so morali vodo iz doline. Tudi dva dečka, Peter in Pavel, gresta vsak s svojim vrčem v dolino po vodo. Ko k vodnjaku prideta, vsak hoče svoj vrč prvi napolniti, in zavoljo tega se razpreta. Drug družega zmerjata, in na zadnje se tako ujezita, da skočita skupaj, se stepeta, ter v tem ubijeta vrča.

Zdaj sta se bala, kaj bo, in ko prideta brez vrčev in vode domov, jima je še le tesno bilo pri srci. Pričakovala sta gotove kazni.

Peter pride prvi domov. „Kje imaš vodo?“ vprašajo ga oča. Oča zopet vprašajo: „pa vsaj nisi vrča na tla vrgel in ubil?“ Peter pravi: „oj, oča, zelo sem se pregrešil! Ko sem s sosedom Pavlom prišel k vodnjaku, sva hotela oba prva zajeti; sprla sva se in vrča ubila. Prosim vas, ljubi oča, odpustite mi! nikoli več ne bom tako storil.“ — Oča posvaré Petra, naj bo po sedaj mirnejši in skrbnejši ter mu odpusté. Petru je odleglo v srečo, in še iskreneje je ljubil svojega očeta.

Tudi Pavel pride domov. Njegov oča so že bili žejni in so težko čakali vode. Pavel gre k njim in pravi: „Oča, meni se je nesreča zgodila. Ko sem na poti malo počival in vrč poleg sebe na tla postavil, privalf se s strmine kamen in mi vrč razbije. Kaj morem jaz za

to!“ Oča ga jezno pogledajo. Pavel ni vedel, da je neki mož, ki je bil za vodnjakom in je oba dečka videl, že vse očetu povedal, kako in kaj se je zgodilo. Oča so bili zeló hudi ter so Pavla ostro kaznovali.

Če otrok spozná in pove svoj pregrešek, radi mu pregledajo zasluženó kazen; če ga pa tají in laže, hujšo kazen zasluži.

17. Stara vrv.

Dva dečka, Milan in Dragotin, najdeta staro vrv na cesti. Oba bi jo bila rada imela, ter začela sta se ruvati in prepirati. Milan je držal ta konec vrvi, a Dragotin je vlekel drugi konec. Drug družemu jo je hotel siloma vzeti. Kar se pretrga vrv in oba padeta v blato.

Človek, baš mimo gredóč, reče jima: „tako se godí svojeglavnim prepiračem! O najmanjšej stvarci začnó vpiti in se prepirati. Kaj imajo naposled za to? — Nič; samo osramoté se kakor sta se zdaj vidva v blatu.“

Boljša kratka sprava, nego li dolga pravda.

18. Človek.

Prva in najimenoitnejša stvar na svetu je človek. Ustvarjen je po božji podobi. Človek je iz duše in iz telesa. Telo se ločí na tri poglavitne dele: glavo, trup in zunanje ude, roke in noge.

Vsi udje človeškega telesa kažejo čudno modrost stvarnikovo. Duše sicer ne vidimo, pa jo čutimo, ker vlada naše telo in ga oživlja. Z dušo premišljujemo, kar slišimo, vidimo ali čutimo; duša ima um. Z dušo spoznavamo, kar je prav ali ni prav, kar je dobro ali hudo; duša ima pamet, um. Bog je človeški duši tudi dal

prosto voljo, da lahko izvoli, kar je prav, pa tudi lahko opusti, kar ni prav.

Najboljše telesno blago je zdravje; največe dušne lepote so pa krotkost, ponižnost, čistost in bogaboječnost.

19. Človeško truplo.

Udje človeškega trupla se naveličajo želodcu služiti. „Zakaj bi težko delali“ pravijo „in njemu pripravljali, on pa bi brez dela sladko užival!“ — Noge niso hotele več nositi, roke ne delati, zobjé ne žvekati; tudi nos ni hotel vohati. „Saj smo vsi enaki, vsi hočemo uživati, vsi enako veselo živeti.“

Prvi dan so bili vsi udje veseli in dobre volje. Drugi dan že začno slabeti, tretji dan obnemagovati, četrti dan pa so bili že tako slabi, da jim je bilo umreti. Célo truplo je oslabélo, oči so vpadle, noge so omahovale, roke so se tresle, jezik se ni mogel več v ustih gibati. — Zdaj se oglasi glava: „dragi bratje in sestre! sedaj vidite, kam ste prišli. Želodcu niste hoteli dajati, sedaj vam pa tudi on ne more pomagati.“ — „Res je to“ — pravijo udje — „prav ima želodec, da nas k delu priganja, ker nas z vsem oskrbuje, česar nam je potreba za življenje.“ In noge so spet nosile, roke spet delale, zobje spet žvekali: vsi udje so z veseljem služili želodcu, od katerega jim dohaja moč in življenje.

20. Živež.

Človek potrebuje živeža, obleke in stanovanja, da živi. Živež je najbolj potreben. Brez jedi in pijače ne bi mogli živeti. Živež pa je mnogoteran. Nekaj ga lahko surovega povzijemo; večidel pa si ga moramo drugače pripravljati. Kruh je naš najnavadnejši živež. Imenujte

še druga jedila! — Kateri in kakšen živež raste na polji, na vrtu? — Katere živali nam dajejo živež? — Navadno jemo trikrat na dan: zjutraj, o poldne in zvečer. Pred jedjo in po jedi moramo moliti, in Boga, ki nam vsega dobrega daje, prav srčno zahvaliti.

Tudi pijače so mnogotere. Katere? — Najbolj zdrava pijača je hladna, čista voda. Kdor pa je vroč, ne sme piti, dokler se ne ohladi ter ne odahne.

Večidel vse, od česar se pripravlja živež, nam prideluje kmetovalec. Ko kmetovalec nič ne bi sadil in ne sejal, bila bi kmalu povsod lakota. Zraven tega pa tudi redi in pita živino, katera nam daje tečno meso in še mnogo družega živeža.

Kdor je več, kakor njegov želodec potrebuje, preveč je; tak je nezmeren in lahko zbolí. Kdor rad je le sladke in dobrookusne reči, pravimo mu, da je sladkosneden. To je otrokom vselej zelo škodljivo.

Mnogo je revnih in ubogih ljudi, ki se ne morejo najesti vselej do sitega. Takim naj kaj podelimo, če moremo. Milosrčnemu se jed še enkrat bolj prilaga, če je kaj podaril lačnemu.

21. Pred jedjo.

O Bog! to vse nam daješ ti,
Kar vsaki dan nas preživi;
Dodéli, da nam to jedilo
Po tvoji volji bo teknilo!

22. Po jedi.

O Bog! s pijačo in jedjo
Nahranil si nas milostno!
Za vse, kar roka tvoja dala,
Naj bo prisrčna zdaj ti hvala.

23. Dobra večerja.

„Ječménček pa ni dober,“ dejala je izbirljiva Metka o poldne pri jedi, „ne bom ga jedla ne!“ ter položil žlico na mizo. „Zdaj ti ne utegnem družega kuhati,“ rečejo mati, „le čakaj, za večerjo ti bom boljšega napravila.“

Po poldne gre Metka z materjo na njivo krompirja kopat in mora ga do mraka v vreče devati.

Ko zopet domov prideta, dadó jej mati večerjo. Metka vzame in pravi: „to je pač dobra jed, ta se mi prilega.“ Pojedla jo je polno skledico. Mati se jej nasmejejo rekoč: „bil je ravno tisti ječmenček, ki si ga o poldne pustila; pa zato ti je zdaj bolj dišal, ker si popoldne pridno delala.“

Kdor pridno dela, jesti mu diši;
On zdrav ostane in sladko zaspi.

24. Zadovoljnost.

V neki hudi letini in draginji je ukazal župan, bogat mož, vsem ubožnim otrokom, naj pridejo v njegovo hišo. Postavil jim je polno košaro kruha in rekel: „glejte otroci! náte málo kruha. Vsak, kar vas je, naj si vzame hlebček, in tako smete vsak dan priti, dokler nam ljubi Bog ne dá zopet boljših časov.“ — Otroci se zaženó na košaro, ter se trgajo za kruh, ker vsak hoče imeti najlepši in največi hlebček. Potem leté domov in se nič ne zahvalijo. Samo Francika, uboga pa čedno oblečena deklica, je še stala od daleč. Gre počasi bliže, vzame najmanjši hlebček, ki je še ostal v košari, poljubi hvalžno dobrotniku roko in gre sama tiho in spodobno proti domu.

Drugi dan so bili otroci zopet tako robati in sirovi. Uboga Francika je dobila ta pot kruhek, ki je bil komaj polovico tolik, kolikoršni drugi kruhi. Domá ga dá bolni materi, da si ga odrežejo. Pa glej! mnogo novih, srebernih denarjev se izsuje iz hlebčka.

Mati se prestrašijo in rekó Franciki: „poberi hitro denar in teči k županovim nazaj; gotovo so se zmotili in ga v kruh zamesili.“ Francika vzame denar in ga nese nazaj. Ali dobrotljivi mož jej pravi: „ne, ljubi otrok, nismo se zmotili ne; nalašč sem dal zapeči denar v najmanjši hlebček, da bi tebe, ljuba deklica, malo poplačal, ker si izmed vseh drugih tako lepo tiha, krotka in hvaležna. Ostani le vedno tako dobra in pridna, tudi Bog te bode blagoslovil.“

25. Pregovori.

„Bob v steno metati“ pravi se: brez uspeha delati, — ali: delati kaj, kar nič ne izdá.

„Rana ura, zlata ura“ pravi se: zjutranji čas je za delo najbolj pripraven, — ali: zjutraj se naj lože dela ali učí.

„Roka roko umiva“ pravi se: kdor je z ljudmi dober, so tudi ljudje ž njim dobri, — ali: kdor drugim rad pomaga, temu tudi drugi radi pomagajo.

„Kdor za smolo prime, osmoli se“ pravi se: kdor z hudobnežem hodi, postane sam lahko hudobnež.

„Kdor ne shranjuje krajcerjev, ne šteje zlatov“ pravi se: kdor male stvari ne poštuje ali ceni, ne more si velike pridobiti.

Kar se Anžek ni učil, tudi Anže ne zna.

Laž ima kratke noge.

Dobro delo se samo hvali.

Lepa beseda najde lepo mesto.

Kratka večerja, dolgo življenje.

26. Rokodelstvo.

Rokodelci napravljajo nam obleke in druge potrebne stvari. Tkalec tke platno, iz katerega dela švelja srajce. Kaj še? — Krojač razreže sukno ali drugo robo s škarjami in ga sešije z iglo in nitjo, lika ga pa z likavnikom. Katero obleko dela krojač? — Črevljar dela s šilom in dreto na kopitu iz usnja črevlje in škornje. Krznar dela kožuhe. Kovač v kovačnici železo razbeli in kuje. Katere stvari dela kovač? — Mizar skoblja deske s skoblom ali stružecem in dela mize. Kaj še? — Mlinar melje žito na kamenih. Pek peče kruh. Kaj še? — Mesar kolje živino. Katero?

27. Živali.

Svet je podoben velicemu pohištvu, v katerem je vse živo potrebnih in koristnih stvari, in ljubi Bog je vsemu temu neskončno modri in dobri gospodar. Stvar je stvari potrebna ali za živež ali za veselje. Ni stvari brez prida in koristi na svetu.

Živina nam pomaga delati, nam daje kožo in dlako za odejo, mleko, maslo, sir in meso za živež; kosti, rogovi in živinska čeva so rokodelcem koristna; tudi gnoj je polju potreben.

Ptice so nam ravno tako koristne in potrebne stvari, ter nas tudi zelo razveseljujejo. Hudobno bi bilo, ako bi jih trpinčili in brez potrebe morili.

Ribe živé mnogo ljudi, kateri jih jedó in prodajajo suhe in nasoljene.

Tudi kače niso brez vsega prida; one nam strupene stvari pobirajo, ter so zopet drugim živalim živež.

Bečele nabirajo sladki med za zdravilo in za medico, ter nam dajejo vosek za sveče.

Vse, kar živi, nas opominja, da hvalimo in čestimo Boga.

28. Konj.

Konj je najlepša domača žival. Telo ima poraščeno s kratko, gosto dlako. Gobec ima širok in kosmat, vrat dolg in z grivo olepšan. Noge ima visoke, tenke in močne; očesi veliki in živi. Ušesi mu stojite po konci in ste gibčni.

Konj živi po vsem svetu. Najbolj pripraven je za ježo in vprego. Po nekaterih krajih ljudje konjsko meso uživajo. Konj hrže in rezgetá.

29. Vol.

Vol je največa domača živina. Telo mu je pokrito z dlako, ki je rujave, bele ali črne barve. Na glavi ima vol po dva okrogla, gladka, votla rogova. Gobec ima gol in moker, nosnici široki. Pod vratom ima visečo kožo, ki se podvratnik imenuje. Rep ima čopast. Vol orje in vozi. Daje nam kožo in dobro, ukusno meso.

30. Petelin in kokoš.

Petelin je razven pava najlěpša domača perutnina. Ima velik rudeč grebén, svetlo perje, vèlik zakrivljen rep in ostrogi na nogah. Z bistrim očesom pázi na vse strani ter hodi po dvorišči, kakor gospodár.

Petelin je vrlo srčen, in kadar sreča družega petelina, takoj se sprimeta.

Kokoš je slabejša in plašna. Ako znése jajce, naglo ga razkokoče. Kadar nanese več jajc, jame kločiti in potem léze. Za tri tedne izléze piščance in jih vodi, čuva, pokriva s perutnicama, neprestano klóče in jim išče hrane, ter skrbi za-nje, kakor najboljša mati za svoje otroke. Tudi jo piščeta poslušajo; kadar zakloče, takoj so vsa pri njej.

31. Ptice pevke.

Neka prijazna vas je bila obdana od vseh strani z najlepšim sadnim drevjem. Drevesa so v spomladi cvetela in daleč okrog sipala vonjavo. Po vejah in grmovji so se gnezdili veseli ptički, prepevaje sladke pesnice od jutra do večera. Jeseni pa so bila vsa drevesa polna rudečih jabolk, hrušek in družega ovočja.

Bili so pa v tistej vasi nekateri hudobni otroci, ki so začeli preganjati ljube ptičke, razdirati jim gnezda in pobirati mladiče. Uboge živalce so bile vse preplašene in so zapustile ta nemirni kraj. Nobene ptičice ni bilo več slišati niti po vrtéh, niti v celej bližnjaj okolici. Vse je postalo tiho in žalostno. Namesto ljubih ptičkov pa so prišle škodljive gosenice in drugi požrešni mrčesi, ki so požrli cvetje in perje. Drevesa so stala gola, kakor po zimi; a hudobni otroci, ki so poprej vsako leto obilno dobivali sladkega ovočja, so zdaj žalostno postopali okrog praznega drevja, ter niso imeli kaj v usta dejati. Dobri ptički, ki so jih pregnali hudobni otroci, so poprej po drevesih pobirali škodljive mrčese, da je drevje lepo rastlo, cvetelo in obrodilo.

Če gnezda razdiraš in ptice loviš,
Ovočje in petje od sebe podiš.

32. Petelinov klic.

Kikiriki!

Brž otroci ustaníte,
Se umijte in molite;
Ta, ki dolgo spí,
Pač nič vreden ni,
Kikiriki!

Kikiriki!

Knjige brž v roké vzemíte,
Marno pridno se učíte;
Mlad kdor se učí,
Kruha dost dobí;
Kikiriki!

Kikiriki!

V šolo le hodíte radi,
Dokler ste še čvrsti, mladi;
Kdor rad poleží,
Šolo zamudí.
Kikiriki!

33. Skorec.

Stari lovec Matevž je imel škorca, kateri je znal nekatere besede prav razločno izgovarjati. Če je Matevž rekel: „škorec! kje si?“ vselej je prav glasno odgovoril: „tukaj sem!“ Sosedovega Tončeta je ta ptič zelo veselil, zato je starega Matevža rad in pogosto obiskoval. Ko neki dan Tonče pride k lovecu, ravno ga ni bilo doma. Tonče željno pogleduje lepega ptiča, ki je po hiši sem ter tja skakal. „Ko bi ta ptič moj bil,“ pravi sam soboj, „to bi bilo kaj prijetno!“ Urno stopi za krotkim škorcem, ujame ga in potlači v žep. Zdaj se misli tiho pobrati

in odnesti lepega ptiča. Pa mahoma stopi Matevž v hišo. Da bi mlademu dečku naredil veselje, pokliče po stari navadi: „škorec! kje si?“ In škorec v fantovem žepu prav krepko odgovori: „tukaj sem!“

Nič ni tako skrito, da bi kedaj ne bilo očito.

34. Golobček.

Golobček, ti si čeden bél,
Ti v sneg se zdiš ogrnjen cěl;
Mi hočemo tudi, kakor ti,
Vsi čedni biti in lepí.

Golobček, ti si ves kroták,
Zatorej tebe ljubi vsák;
Mi hočemo tudi, kakor tí,
Prijazni biti in krotkí.

35. Krokár in lisica.

Krokár ukrade sir, sede na drevó, ter ga misli užiti. Lisica to vidé, bi rada ukradeni sir imela; ali kako ga dobiti? Dalje premišljuje in reče krokárju: „o prekrasni ptiček, čudovito se ti sveti perje in prelepe oči imaš. Da bi znal še lepo zapeti, kateri ptič bi potlej bil tebi enak?“ Krokárja to zeló razveseli; ves radosten je. „Zakaj bi tudi jaz ne pel?“ misli sam pri sebi. S kljunom hitro zine ter hoče prijetno zapeti svoj ljubi „kra, kra.“ A sir mu pade iz kljuna, in zvita lisica ga zgrabi ter požrè. Krokár se je žalosten sramoval in zletel.

Prilizovalca ne smeš poslušati, če hočeš srečen ostati!

36. Ne draži psov.

Aleš je rad pse dražil in tudi druge otroke tega učil. Psi so si to dobro zapomnili. Kadar je šel po vasi

so na-nj lajali in se va-nj zaganjali. Vsi psi v tem kraju so bili razkačeni in so večkrat kacega otroka popadli in ugriznili. Nespametni Aleš se pa temu le posmehuje. Oča pošljejo enkrat Aleša v mlin. Velik pes, katerega je Aleš že večkrat dražil, bil je ravno odklenjen. Ko Aleša zagleda, skoči ves srdit na-nj; raztrgal bi ga bil, ko bi ne bil pritekkel mlinar in ga otel.

Otroci! kako se morate vesti, da vas ne bodo psi črtili?

37. Lakomni pes.

Pes dobil je kos mesá,
Ž njim črez vódo se podá;
V čisti vodi sebe vidi,
In pri sebi tako misli:
To je kužek, bratec moj,
Nese tudi košček svoj:
Tudi tega čem imeti! —
In že hlastne, ga uzeti,
Pa odpade mu mesó,
Ono tud' je zginilo!

38. Modra miška.

Miška iz luknjice prileze in zagleda nastavljeno past. „Oho!“ dejala je, „vidiš jo past! Zviti ljudje dve deščici nastavijo, na zgornjo naložé kamenja, v sredi med deščicama pa nataknejo košček slanine, da bi miška okusila slanino, sprožila past in se ujela. Pa miši smo modrejše kakor ljudje. Me dobro poznamo take zvijače. Ne boste me ujeli ne! Pa povohati,“ dejala je miška, „povohati pa dobro slanino vendar smem; nosek še ne more sprožiti pasti. Slanino pa kaj rada voham.“

Miška smukne v past in prav na lahko povoha slanino. Past je prav mehko nastavljena, in ko se miška slanine dotakne, lop! past zagrmí in miška — mrtva leží.

Kdor nevarnost ljubi, pogubi se.

39. Vrabec in konj.

Vrabec: „Konjiček! polne jaslice imaš;
Kaj meni zrnja nič iz njih ne daš?
Podari zrnce eno ali dvě,
Ker veš, da tudi meni dobro dé.“

Konj: „Poberi vrabec, koliko želiš,
Ti kvara meni s kljunom ne storiš.“
In vkupaj sta zobala zdaj obá,
Prijazno, kakor ljuba brata dva.
Ko je prišel po leti vroči kres
In muhe ž njimi, obadi tudi vmes,
Pobiral jih je vrabec in lovíl,
Nikdar ni konj to leto zbadán bfl.

40. Žaba in vol.

Žaba je videla vola na travniku in želela njemu enaka biti. Zatorej si začne napihovati grbasto kožo, ter vpraša svojih tovarišic: „ali sem tolikšna, kolikoršen je vol?“ — „Nisi ne,“ odgovoré. Zdaj se še bolj napihuje, ter zopet vpraša: „ali sem zdaj enaka onemu volu?“ — Tovarišice odgovoré, da ne. Srdita se z vso močjó napenja, dokler ne — počí.

Napuh spravlja v nesrečo.

41. V posnémo.

Glej mravljice drobne
Na delo gredó,
Da živež za zimo
Si vkup naneso.

Bečelice nežne
Nevtrudno vršé,
Strdí si za zimo
Nabirat hité.

Posnemaj jih deček,
In úči se rad;
Bod' priden in marljiv,
Doklér si še mlad.

42. Gozd.

Gozd je kos zemljišča, na katerem rasto drevesa, grmovje in druge rastline v velikem številu. Gozd je velik ali majhen, svitel ali temen, bregovit, gorat ali raven. V gozdu rasto jelke, hrastje, bukve, breze, smreke, jelše, grmovje, robidovje, gobe, jagode, cvetice in mah. V gozdu živé jeleni, srne, lisice, zajci, dihurji in veverice. In si narejajo gnezda: kos, ščinkovec, drozeg, sinica, divji golob, krokar in druge ptice. Gozd nam daje drva v kurjavo, les v stavbo in v druga tesarska dela; daje nam tudi steljo in žir.

43. Drevesa.

Radi ogledujemo drevesa, če so velika in močna, in kadar imajo lepo zeleno perje, cvetje in ovočje. Kdor si hoče drevo zrediti, mora vsaditi peček v zemljo. Črez nekaj časa pride majhno drevesce iz zemlje. Prav po malem raste in zraste v letih v veliko močno drevo. Ima

močno deblo, velike veje in mnogo manjših vejic in peres. Katera drevesa imenujemo ovočna drevesa? Imenujte ovočna drevesa! Začetkom spomladi vidimo na vejicah majhna očesca. Kakor je gorkeje, razširijo se in izpremené v popke. Popki se odpró in iz njih se snuje zeleno perje in pisano cvetje. Cvetje jim kmalu odpade, in namesto njega pokažejo se lični sadki. V začetku so zeleni in prav majhni, pa vsak dan so veči in izpreminjajo z večega tudi svojo barvo. Rumeni so, rudečkasti, črnorudeči ali višnjevi.

Zeló predrzno in hudobno srce ima ta, kateri kako drevesce nalašč polomi ali pokvari. Kje raste navadno ovočno drevje, kje gozdno? Imenujte gozdna drevesa!

44. Drevesce.

Pri mojem drevescu
Zmir vetrič pihljá,
In z listjem šaljivo
Po vejah igra.

Veselo se ptički
Med cvetje zberó,
In pesnice lepe
Izbrane pojó.

Živalice drobne
Se zgodaj glasé,
Očeta v nebesih
Po svoje časté.

Tud' jaz na vse zgodaj
K drevescu hitim,
Da z drobnimi ptički
Očeta častim.

45. Velika lipa.

Pred Seljanovo hišo je stala lepa, širokovejnata lipa. Vsako leto je krasno cvetla, in ptiči so prebivali ter se radovali po njenih vejah. Tudi brezštevilo bečel je šumelo po cvetji, ki so iz njega strd nabirale. Seljanov Peter se je večkrat igral in kratkočasil v senci pod lipo. Tudi sosedovi otroci so radi tja zahajali. Neki dan pridejo Seljanov oča pod lipo k Petru in njegovim tovarišem. „Kaj ne,“ pravijo oča, „kako je to dobro in

lepo, da nam ljubi Bog daje drevje rasti? Skrbeti moramo pa tudi mi, da kaj novega zasadimo.“

„Kdo je vsadil to lipo?“ vpraša Peter. Oča: „ta človek več ne živi, ker ta lipa je gotovo že nad sto let stara. Vidi se pa še zdaj, da je bil ta človek priden in delaven. On ni vsadil samo te lipe, ampak tudi skoraj vsa sadna drevesa v našem vrtu. Tukaj se vidi, da drevje ne dela veselja samo temu, kateri ga vsadi, temuč tudi njegovim naslednikom do poznih časov. Kdor drevo vsadi in zredí, storí obilo dobrega; kdor pa drevo kaj poškoduje ali v rasti zadržuje, ta se zelo pregreší in ne bo odsél kazni prej ali pozneje.“

Peter obljubi očetu rekoč: „nobenega najmanjšega drevesca nečem poškodovati; le sadil jih bom in lepo oskrboval, da bodo prav lepa in velika drevesa zrastle, in da se bodo v njih senci ljudje in ptiči veselili.“

46. Lipa.

Tam stoji mi lipa zala,	Lipa širi svoje veje,
Zraven lipe hišica;	Ki zelene so lepó;
Prosta hišica je mala,	Ce prevéč me solnce greje,
Vendar čudna, lepa vsa.	V hladno senco grem podnjo.

„Ti široka lipa krasna,
Ki visoko stegaš se,
Tičev tvojih pesen glasna
Naj razveseljuje me!“

47. Ščinkovec ali zeba.

Bival na zelenej lipi	Ko so tekli prvi časi,
Nekdaj ščinkovec je mlad.	Lipi je hvaležen bil;
Prepevájé v senčnih vejah,	Jedva pride tretje leto,
Ki so dájale mu hlad.	Ze predrzen je grozil:
Lipa ga je bolj ljubila,	„Vejica, na kateri gnezdo
Nego druge ptice vsé,	Pletel sem že tolikrat,
Vejo mu je odločila	Že ni tvoja, nego moja;
Naj si pléte gnézdice.	Moj je les in cvet in hlad.“

Lipo to do srca zbôde,
Z vej mu gnezdo obalí;
Ptič preširni brez zavétja
Z doma v tuji svet zletí.

48. Želod in tikva ali buča.

Kmetič je v senci ležal pod širokim dobom, pre-mišljaje o tikvi, ki je poleg njega ob plotu rastla. Z glavo zamaje in reče: „to mi ne more iti v glavo, kako to slabo in tenko steblice rodi tolikšne tikve, a ta krepki visoki dob toličken plodek. Ko bi bil jaz svet ustvaril, bil bi to vse drugače naredil. Dob bi rodil velike tikve, a ta steblica same drobne želodke.“

Jedva to izgovori, kar puhne veter in odtrga želod z doba. Pade mu baš na nos ter ga udari, da se mu takoj kri pocedi. „O joj,“ zavpije prestrašeni kmetič, „zdaj sem za svojo modrost po nosu tepen! Ako bi ta želod bil tikva, imel bi zdaj ubogi jaz glavo razbito.“

Uganka.

Kapico imam, a glave nemam. Kdo sem?

49. Cvetice.

Na vrtu cvetice sejemo; na travnikih, v gozdu in po gorah pa same rastejo. Komaj spomladi sneg skopni in odleze, že se prikažejo lepi beli zvončki. Kaj nam li hočejo povedati? Kadar se iz cerkvenega stolpa oglasi zvon, vedó ljudje, da je čas iti v cerkev, ali da je čas moliti. Kadar pa beli zvončki pomolé glavico iz tal, vedo ljudje, da se že zima poslavlja, in da se naznanja vesela pomlad. Vsak novi dan prinaša novih cvetic. Dišeče cvetice so: pisani klinčki, sinje vijolice, rudeče in bele rože i t. d. Tulipe in georginke krasno cvetó, pa ne dišé. Za potokom cvetó sinje potočnice, po grmovju

pa šmarnice. Katere cvetice rastejo na travnikih, katere na polji?

Nektere cvetice nas razveseljujejo s svojo lepo barvo, druge s svojim prijetnim duhom, zopet druge z obojim skupaj. Vse nas vedno razveseljujejo in spominjajo dobrega nebeškega Očeta, ki jih tako lepo oblači.

50. Kako cvetice rastejo.

Glej, zrnice málo
Na zemlji leží,
Popiha mu vetrec,
Ga v tla zapraší.

Tu spava prav sladko
Kot dete mladó,
In zemljica mati
Ga varje skrbnó.

Če žejno je včasí,
Bog piti mu dá,
In kmalu priraste
Iz tal do vrhá.

Prihaja zmir večí,
In gleda v nebó.
Sam Bog ga oblači
V obleko lepó.

51. Strupovite gobe.

Mati so Katarinko poslali v gozd po gob, ker so jih oča posebno radi jeli.

„Mati!“ reče deklica, ko se povrne, „danes sem nabrala jako lepih gob! Pogledite, kako so lepe rudeče in belo pisane. Našla sem bila tudi onih grdih sivih, katerih ste bili vi v sredo prinesli; a nisem jih hotela natrgati.“

„O neumno dete!“ odgovoré mati, „te so mušnice; vse strupovite, če tudi se tebi prelepe zde. Kdor bi jih jedel, umrl bi. A one sivke, katerih si se ognila, tiste so najboljše, če tudi so se tebi grde zdele.“

V lepoti često smrten strúp tičí,

Ti pazi, da ti kvara ne storí!

52. Prazen klas.

Ko je bil žetve čas, vklanjal se je žitni klas; eden pa vzdiguje glavo nad vse druge zelo gizdavo, in se je

s tem napihoval, da je z glavo ravno stal. „Ko bi glava polna bila, ne b' se tako povzdignila,“ mu tovarš odgovorí; „prazna glava lo stori.“ —

Če nad druge se vzdiguješ, prazno glavo oznanuješ. Kdor v resnici kaj veljá, je ponižnega srca.

53. Zlate resnice.

1. Kdor sam sebe povišuje,
Prazno glavo oznanuje.
2. Kakor se drugim posojuje,
Tako se njemu povračuje.
3. Dež za solncem mora biti,
Za veseljem žalost priti.
4. Kdor pomaga drugim iz nadlog,
Rad pomore mu tud' Bog.
5. Ne kradi, in če najdeš kaj,
Lastniku hitro daj nazaj.
6. Prebrisana glava, pa pridne roké,
Boljše so blago, ko zlate goré.

54. Slamnati mož.

Neki kmetovalec je imel veliko in lepo njivo pšenice. Pšenica je bila polna, lepo rumena, in je ravno zorela. Prišli pa so na njo tatinski vrabci, in so jo tako pridno obirali, da bi je ne bilo možu veliko ostalo, ako bi se bilo še nekaj časa tako godilo. Neko jutro gre kmetovalec zgodaj na polje, in misli postreliti te vrabce škodljivce. Pa zmotil se je. Predno kmetovalec tja pride, že so se vrabci dobro nakosili, ker imajo navado, da bolj zgodaj vstajejo, kakor kmetje. Že zopet so mu bili obrali dober del pšenice, in so ravno sedeli na bližnjem črešnjevem drevesu ter preširno vreščali, kakor bi se hoteli s svojo hudobo hvaliti in kmeta dražiti. Kmet se praska za ušesi in preudarja, kaj bi naredil; lepe pšenice vendar neče pustiti tem snedežem. Kmalu ugane dobro pomoč.

Ko pride domov, vzame dolgo palico, kakor je človek velik, in jo debelo povije s slamo. Naredí jej dve roki, opravi jo v svojo staro suknjo in jo pokrije s klobukom. Ko je bil že tako po polnem izgotovljen mož, dá mu še svoj dolgi bič v roko. Kadar so šli vrabci spat, vzame kmet tega slamnatega moža, nese in postavi ga v sredo njive. Zjutraj zgodaj, ko so se vrabci zbudili, naravnost so na njivo leteli, kjer so se zopet mislili dobro pogostiti. Pa, lej ga kmeta! Kako stoji že sredi njive v svoji stari suknji, pokrit s klobukom in jim pretí z bičem. Ker je bil ta mož tako hud videti, vrabci se ne upajo blizu prileteti, temveč od strani pazijo, kedaj se bo ta srditi mož domov spravil. Pa neče se spraviti z njive, naj čakajo, dokler hočejo. Tako so se tatinski vrabci domov vrnili in niso več prišli na kmetovo pšenico.

55. Voda.

Voda je v vodnjakih, studencih, ribnjakih, potokih in rekah. Mati rabijo vodo za kuho in perilo. Voda goni mlinska kolesa, z vodo gasimo tudi ogenj. V vodi živé ribe, raki, žabe in mnogo drugih živali. Po vodi plavajo gosi in race, in kadar stopijo na breg, otresajo si vodo s peroti. Na potokih napajamo živino, recimo: krave, vole in ovce, konje in drugo domačo živino.

Po zimi voda zmrzne, naredí se led. Spomladi se led taja in sneg kopní. Kadar dežuje, padajo vodene kaplje na zemljo. Dež je zeló potreben, da morejo rasti trava, cvetice in drevesa. Če bi ne bilo dežja, usahnile bi vse rastline, in ljudje in živali ne bi imeli kaj jesti.

56. Studenček.

1. Izpod skale,
z poke male
Virček hladni vije se.

Po dolini
In planini
Se razliva, urno gre.

2. Potok vije
 Se in lije
 V svojem teku neugnan;
 In vodice
 Ko zlatice
 Sumetajo v svojo stran.

3. Ne zastane,
 Hitro plane.
 Vsaka hitro mimo nas;
 In hitreje,
 Še urneje
 Utopljava se v naras.

4. Valčki virni,
 Čas nemirni
 Mladih let pomenijo.
 Ure zlate
 Deček, zá-te,
 Kakor valčki ginejo.

5. O mladina!
 Skrb edina
 Naj za úk ti bode zdaj!
 Čas zbežuje,
 Ne čakuje,
 In ne pride več nazaj!

57. Najbolje vince za otroke.

Najboljše sladko vince
 Za deco belo je:
 Iz pod pečevja zvira,
 Prelepo sveti se.

Po logu tiho teče
 Živino napojí.
 Tud' ptičica brez plače
 Si žejo ugasi.

Od tega vinca glava
 Bolela te ne bo;
 Teló bo tvoje zdravo,
 In spanje prav sladkó.

Je čista voda zdrava
 Za deco majheno;
 Tak' mislim, da starejim
 Tud' škódvála ne bo.

58. Neprevidnost ni dobra.

Neki dan po leti je šel Blaže na polje. Vročje je bilo, lice mu gorí in silno ga začne žejati. V lepi senci pod hrastom najde hladen studenec, ki je izpod pečine izviral. Voda je bila čista ko ribje oko in mrzla ko led.

Naglo se je Blaže napije; ali slabo mu začne bivati, toliko, da ne omedlí.

Slab prileze domov in zbolí prav nevarno. „Joj,“ zdihoval je bolen v postelji, „kdo bi mislil, da je v tem studencu tako hud strup!“ Blažetov oča pa pravijo: „čisti studenec ni nič kriv tvoje bolezní, ampak tvoja neprevidnost, ker si se ves pregret naglo mrzle vode napil.“

59. Zvesta ribica.

V čistem potoku je živela krasna ribica. Imela je svetle luske. Ribič si pripravi udico ali trnek, natakne črva in ga spusti v vodo. Ribica pride, in ker je bila lačna ter se ničesar hudega nadejala ni, hlastne po črvu, in glej! — bila je ujeta.

Ribič jo hitro potegne iz vode, ter jo hoče v koš vrči, a lepa ribica ga milo poprosi: „ribič ljubi! daj mi živeti! Mlada sem še, ter bi se rada še dalje po vodi igrala. Zdaj ne bodeš imel še mnogo dobička od mene. Ko zrastem, vлови me zopet.“ — Ribica se ribiču zasmili, zato jej reče: „ako bi mogel tvojej besedi upati, da mi zopet o pravem času prideš, dal bi ti še leto dni živeti. A ne pozabi svojega obeta!“

Ribica ponoví svoj obét in hitro odplava po vodi. Vesela se je igrala kakor poprej in krepko je rastla. Kadar leto mine, spomni se ribica svojih obetov. Lehko je mogla ubežati v druge kraje, a svojo obljubo je hotela izpolniti, ter rajši umreti, kakor nezvesta biti.

V določeni dan je ribica človeka na tistem mestu počakala in rekla: „evo me, ribič! Pred letom dni si mi življenje poklonil, a zdaj je čas minúl; stóri z menoj, kar hočeš.“ — Ribič se začudi, da ribica ni pozabila svoje besede, in jej reče: „ribica! zvesta si ostala svojej besedi. Bog ne daj, da bi te jaz moril! Odplavaj, kamor ti je drago. Takih rib ne lovim.“

60. Bečelica in golobček.

Bečelica je padla v vodo. Golobček to videč, hitro s kljunom utrga listek od vejice in ga vrže v vodo. Bečelica listek srečno doseže ter na njem priplava iz vode.

Golobček sede spet na drevo. Mimo pride lovec ter ga ugleda. Naglo vzame puško v roko, pomeri in hoče ustreliti, a bečelica pribrenčí in lovca zbode v roko. Lovcu roka omahne, puška počí v strán, a golobček zletí zdrav in vesel z drevesa.

Otroci! ta drobna živalca vas učí, da bodite tudi vi dobrotnikom hvaležni.

61. Železo.

Železo je koristen dar božji. Iz njega delamo stvari za potrebo in tudi za kinč. Železo je pomočnik vsakega gospodarja. Gre s kmetom na polje in z vojščakom na vojsko. Zida nam hiše in nam zapira in odpira vrata in duri. Tudi noži in vilice in drugo potrebno orodje je železno. Iz železa narejamo ceste in vozove, orala in brane. Železo orje njive, kosi travnike in žanje žito. Celo zibel in trugo nareja človeku.

Železo nas spremlja od zibeli do groba.

62. Podkova.

Neki oča gredó s svojim sinom Jurčekom črez polje. Med potjo rekó oča: „glej, tukaj leží nekaj podkove na cesti; poberi in spravi jo!“ „Kaj še,“ pravi Jurček, „to pač ni vredno, da bi se človek pripogibal.“ Oča pa podkovo tiho poberejo in jo vtaknejo v žep. V bližnji vasi pa jo prodajo kovaču za dva krajcarja in za nja črešenj kupijo. Zopet gresta dalje. Solnce je bilo vroče in je zeló pripekalo. Daleč okoli ni bilo nobene hiše, nobenega drevesa in nobene vode. Jurček že skoraj od žeje omaguje, in komaj očeta dohaja.

Zdaj oča izpusté kakor po nevedoma eno črešnjo na tla. Hitro jo pobere Jurček in jo pozoblje. — Za nekoliko časa spusté oča zopet eno črešnjo. Jurček se

ravno tako naglo pripogne in jo pobere. Tako dadó oča Jurčeku vse črešnje pobrati.

Ko je Jurček zadnjo črešnjo pobral in pozobal, oča se nazaj obrnejo in se nasmejejo rekoč: „glej, Jurček, ako bi se bil ti po železo le enkrat pripognil, ne bilo bi se ti treba tolikokrat po črešnje pripogibati.“

63. Sekire in drevje.

Peljali so svoje dni iz neke kovačnice poln voz sekir skoz gozd na sejem. Solnce je sijalo in sekire lepo zbrušene so se v solnci toliko lesketale, da je bilo drevja strah pred tim smrtnim orožjem. „Kdo nas bo rešil? te sekire nas bodo vse posekale!“ je dejalo drevje, ter po vetru se majáje milo zdihovalo. Na to se star hrast oglási rekoč: „ne bojte se! dokler nobeno drevo tem sekiram toporišča ne dá, nam ne morejo škodovati, naj si bodo še tako zbrušene.“

64. Uganke.

1. Kedaj je človek brez glave v hiši?
2. Kdo zmirom kaže, a sam nič ne zna?
3. V katere sode ne moremo vina vlivati?
4. Iz zemlje pridem, pa oblačim kakor cesarja in kralja, tako tudi berača. Kaj je to? _____
5. Črn kot kovač, — orje kot orač,
Pa ni kovač in ne orač.
_____ Kaj je to?
6. Katera voda se lahko v rešetú nosi?
7. Kdo žíví od dima? _____
8. Zakaj imajo mlinarji bele slamnike?
9. Kaj stójí med hribom in dolino?
10. Kaj je v zraku; v ognji, v vodi, v zemlji pa ne?
11. Kaj gre črno gori, belo pa doli?
12. Slišiš ga, a ne vidiš ga. Kdo je to?

65. Nebo.

Nebo je podobno velicemu oboku. Ob jasnem vremenu je lepo modro ali višnjevo; ako pa se k dežju napravlja, oblaki se po njem vozijo. Ob hudem vremenu je nebo vse črno prevlečeno, in potem grmí in se bliska. Na nebu se vidijo solnce, mesec in zvezde.

Solnce zjutraj vzhaja in zvečer zahaja. Če je že dolgo deževalo, veselimo se, ako se nam ljubo solnce zopet pokaže. Solnce nam daje svetlobo in gorkoto. Brez solnea ne bi moglo rasti rastlinje, in ne zoreti ovočje.

Večkrat, kadar solnce zajde, vzhaja že mesec. Kadar se nam ves mesec kaže, imamo poln mesec; takrat sveti mesec vso noč. Večkrat pa vidimo samo en kos ali en del meseca in večkrat celó nič. Mesečna luč ni tako svetla, kot je solnčna. Mesec nič ne greje, temveč le sveti.

Okoli meseca po vsem nebu vidimo migljajoče zvezde. Mati so mi enkrat dejali: „glej, mesec je pastir, in zvezde so njegove ovčice.“ Zvezde vidimo samo po noči; pa tudi po dnevi so na nebu. Po dnevi solnce tako svetlo sije, da jih ne vidimo. Vidijo se nam prav majhne, zato, ker so daleč od nas.

66. Solnce vse oživlja.

Oj solnčice ljubó, kak' siješ lepó, in žarke rumene upiraš v goró!

Studenček iz skale veselo kipí, od solnčne zlatine prekrasno svetlí.

Cvetice okoli ti vstajajo vse, bečelica pridna na pašo že gre.

In ptički po gaji pojejo lepó, na slehernem kraji zdaj vse je živó!

Ko solnce zaide, vse tiho je spet, brez njega ne more veselje živét'!

Kak' lep mora biti še stvarnik le sam, ki znal narediti je solnčece nam!

67. Solnce in dež.

„Da bi pač vedno sijalo solnce!“ rekli so otroci materi, ko je bil viharen, deževen dan. Ta želja se jim je kmalu začela izpolnovati. Ves mesec se ni prikazala nobena meglica na nebu. Dolga in huda suša je naredila dosti škode na polji. Na vrtu so zvene le vse cvetice in zelišča, ter lan, katerega so se deklice že tako veselile, bil je komaj po prstu velik. „Ali zdaj vidite,“ pravijo mati svojim otrokom, „da je dež ravno tako potreben, kakor solnce. Učite pa se iz te modre božje naprave tudi te tolažljive resnice, da bi še za nas ljudi ne bilo dobro, ako bi imeli samo jasne in vesele dneve. Tudi oblačni dnevi, nadloge in težave morajo od časa do časa na nas priti, da ostanemo dobri in pobožni ljudje.“

Ne samo solnce milo in vihár,
Tud' radost sta in žalost božji dar.

68. Veter.

Veter sem veter,
Naglo letim,
Drevje podiram,
Strašno bučim.

Z glave klobuke
Mečem po tleh,
Hodim ter piham
Kakor star meh.

Ceste pometam
Listja, prahu,
Deci narejam
Dosti strahu.

Vrata zaprite,
Okna in hram,
Da ne pripiham
V hišo tud' k vam!

69. Leto.

Leto ima štiri letne čase. Vsacega letnega časa je po tri mesece ali po trinajst tednov. Prvi letni čas je prijetna spomlad ali vigréd, drugi je gorko poletje, tretji hladna jesen, a četrti mrzla zima.

Vsacega meseca je po štiri tedne in po nekoliko dni. Nekaj mesecev, ima po trideset dni, a nekaj po jeden dan več; februarja je po osemindvajset ali po devetindvajset dni.

Prvi mesec je januar (prosinec), drugi februar (sečenj ali svečan), tretji marcij (sušec ali brezen); marcija se začenja pomlad.

Četrty mesec imenujemo april (mali travenj), peti maj (veliki travenj) in šesti junij (rožnik); junija meseca je konec prvega polletja.

Sedmi mesec je julij (mali srpan); julija meseca je začetek družega polletja. Osmi mesec je avgust (veliki srpan), deveti je september (kimovec); kimoveca meseca je konec poletja.

Deseti mesec je oktober (vinotok), ednajsti november (listopad) in dvanajsti december (gruden).

70. Vošila za novo leto.

1. Novo leto naj veselje
Vedno novo Vam rodi,
To so Vaš'ga sinka želje,
Kterih mi srce gorí. —
„Ljubo mamó in očeta
Moja draga obadva
Živi Bog še mnoga leta!
To Te prosim iz srcá.“ | 2. Leto zopet zatonilo
V neizmerno večnost je,
Več ne bo se povrnilo,
Novo je nastalo že;
Naj sè srečo Vas obsuje
Zdravje, mir vam podelj,
Vse kar srce poželjuje,
Naj Vam dá v obilnosti! |
|---|---|

Predragi stariši!

Presrčno me veseli, da Vam morem vošilo za novo leto pisati. Ljubi Bog naj Vas prav dolgo zdrave in vesele ohrani in Vam še veliko veselja dá doživeti. Jaz se bodem pridno učil in Vas lepo ubogal. To Vam danes obljubi in bode tudi izpolnoval

Vas

hvaležni sin

V Mariboru, 1. januarja 1881.

D.

Ljuba mati!

Zopet je minulo leto, v katerem sem Vašo ljubezen v obilnej meri vživala. Zahvaljujem se Vam za vse to. Vsemogočni Bog naj Vas blagoslovi, naj Vam podelj vse, kar Vas dela veselo v življenji in srečno pri Vaših opravilih. On naj na novo poživi Vaše moči, okrepi Vaše zdravje, ter Vas še mnogo mnogo let ohrani.

Vašej ljubezni se priporočam tudi v prihodnje ter ostajam vedno

Vaša

hvaležna hčerka

H.

V Mariboru, 1. januarja 1881.

Zlati čas.

Oj zlati čas!
Minuta, ki minila,
Ne bo se povrnila;
Kar časa zamudiš,
Ga vekomaj zgubiš.

Oj zlati čas!
Če mladih let je setev,
Bo v starih dobra žetev;
Ce pridni bodemo,
Nam nikdar žal ne bo.

Oj zlati čas!
V mladosti kdor praznuje,
Na stare dni zdihuje;
Lenuhov brat je glad,
In potepuhov — tat.

Oj zlati čas!
Le danes si pomagaj,
Na jutri ne odlagaj;
Ne veš, če doživiš,
Kar danes zamudiš.

Oj zlati čas!
Kdor čas svoj prav obrne,
Se s čednostjo ogrne;
Lepota sivih las
Je prav obrnen čas.

Oj zlati čas!
Življenje vse se trudi,
In časa ne zamúdi,
Počivati sladkó
Potem v nebesih bo.

Cesarska pesen.

Bog ohrani, Bog obvari
Nam Cesarja, Avstrijo!
Modro da nam gospodari
S svete vere pomočjo!
Branimo Mu krono dedno
Zoper vse sovražnike:
S Habsburškim bo tronom vedno
Sreča trdna Avstrije.

Za dolžnost in za pravico
Vsak pošteno, zvesto stoj;
Če bo treba, pa desnico
S srčnim upom dvigni v boj!
Naša vojska iz viharja
Prišla še brez slave ni: —
Vse za dom in za Cesarja,
Za Cesarja blago, kri!

Meč vojščaka naj varuje,
Kar si pridnost zadobi;
Bistri duh pak premaguje
Z umetnijo, znanostmi!
Slava naj deželi klije,
Blagor bođ pri nas domá:
Vsa, kar solnce je obsije,
Cveti mirna Avstrija!

Trdno dajmo se skleniti:
Sloga pravo moč rodi;
Vse lahkó nam bo storiti,
Ako združimo moči.
Brate vodi vez edina
Nas do cilja enega:
Živi Cesar, domovina,
Večna bode Avstrija!

In s Cesarjem zaročnica,
Ene misli in krvi,
Vlada milo Cesarica,
Polna dušne žlahtnosti.
Kar se more v srečo šteti,
Večni Bog naj podeli:
Franc Jožefu, Lizabeti,
Celi hiši Habsburški!

Slovníški dodatek.

§. 1. Nebo je oblačno. Učenec je marljiv. Kmet je delaven. Lastovka je ptica. Solnce sije. Olovek misli. Ali so jagode zrele? Travník, goríca, studenec, ovca, krava, pastír, sosed. Mislite si nekaj o travniku, goríci i t. d. ter povejte, kar ste si mislili.

Olovek more misliti in svoje misli izgovoriti ali pa zapisati. Z besedami razodeta misel je stavek. Na koncu stavka je pika ali vprašaj. Po piki in vprašaji se piše z veliko začetno črko.

§. 2. Pojem. Konj rezgetá. Ali laja pes? Volk tuli in rjove. Mnoge živali imajo svoj glas. Vse stvari prepevajo stvarniku hvalno pesen.

Stavki sestojé iz besed.

Koliko besed ima 1., 2., 3., 4., 5., 6. stavek?

§. 3. Stolp je vi|sok. Hi|ša je zi|da|na. Dre|ves|ni|ca je o|gra|je|na.

R-a-|c-a|p-l-a-|v-a|. H-r-i-b|j-e|n-i-|z-e-k|.

Koliko besedi šteje 1. stavek? Koliko drugi? i t. d.

Kolikokrat zinemo ali prenehamo pri izgovarjanji prve, druge, tretje besede v prvem stavku? V drugem? i t. d.

Besede so sestavljene iz zlogov. Kolikokrat pri izgovarjanji besed zinemo ali prenehamo, toliko zlogov ima beseda.

Besede so eno-, dvo-, tri- ali mnogozložne.

Zlogi sestojé iz glasov. Črka je znamenje glasu.

Koliko je v gornjih stavkih enozložnic? — katere? — dvozložnic? — katere? — trizložnic? — katere?

Koliko črk je v prvem zlogu? — katere? i t. d.

§. 4. V slovenščini razločujemo 27 glasov, namreč: a, b, c, č, d, e, f, g, h, i, j, k, l, lj, m, n, nj, o, p, r, s, š, t, u, v, z, ž. Ta vrsta glasov (črk) se imenuje abeceda.

§. 5. Glasniki a, e, i, o, u izgovarjajo se sami na sebi razločno; zato jim pravimo samoglasniki. Drugi nimajo jasnega glasu. Izgovarjajo se s kakim samoglasnikom. Imenujemo jih soglasnike ali tihnike. Vsak zlog ima samoglasnik.

§. 6. Krt rije. Vrt je prostrán. Smrt ne prizanaša. Bodi milosrčen.

Koliko zložna je beseda krt, vrt i t. d.?

Kateri samoglasnik je v besedi krt?

Včasih se e pred r izpusti. Takrat je r samoglasnik.

§. 7. Ja|ma je glo|bo|ka. Go|ra je vi|so|ka. Zr|no je drob|no. Stav|ba je no|va. Soln|ce si|je. Pol|lje je ze|le|no. Mrav|lja je prid|na. U|či|te|lja u|či|ta. Sa|njam. Ko|nji pe|lja|jo. Po|me|tam dvo|ri|šče.

Večkrat se mora beseda na koncu vrste deliti.

Besede se delé po zlogih. *Besede po zlogih deliti se pravi razzlogovati.*

Pri razzlogovanji veljá:

1. *Besede se ločijo v pisavi tako, kakor v govoru.*

2. *Soglasnik med dvema samoglasnikoma se jemlje k naslednjemu zlogu.*

3. *Kedar sta med dvema samoglasnikoma dva ali več soglasnikov, jemlje se prvi ali prvi dva k prvemu, drugi k drugemu zlogu.*

4. *lj, nj in šč se ne ločijo; so neločljivi soglasniki.*

§. 8. *Brat je vojak. Sestra je kmetica. Fant je postrežljiv. Ovca je volnata. Peč greje. Omara je stara. Cesta je široka. Dež lije.*

Kaj pomeni beseda brat?

Beseda brat pomeni osebo.

Kaj pomenijo besede ovca, peč i t. d.?

Vsaka oseba, vsaka reč ima svoje ime. Imena oseb in reči so samostavniki.

§. 9. *Andrej, Tomaž, Marija, Jovana so krstna ali osebna imena.*

Miklosič, Slomšek, Janežič so priimki.

Nemci, Slovani, Madžari so narodi ali ljudstva.

Štajarsko, Koroško, Kranjsko, Primorsko, Palestina so dežele.

Gradec, Celovec, Ljubljana, Trst, Jeruzalem so imena mest.

Lipnica, Trbsž, Postojina, Ajdovščina, Emavs so imena trgov.

Poljčane, Borovlje, Siška, Oglej so imena vasi.

Velika Kapa, Dobrač, Triglav, Kalvarija so gore.

Mura, Drava, Sava, Soča, Jordan so reke.

Imena posameznih oseb, imena narodov, dežel, mest, trgov, vasi, gor, rek i t. d. so lastna imena.

Lastna imena pišemo z veliko začetno črko.

Kedaj še pišemo veliko začetnico?

§. 10. *Tonček bere. Nežica šiva. Jelen je rogar. Voda je tekoča. Sneg je bel.*

Odgovorite o stavkih na vprašanja: Kdo bere? Kdo šiva? i t. d.

O čem se govori v prvem stavku? V drugem, tretjem i t. d.?

Oseba ali reč, o kateri je v stavku govorjenje, je osebek.

Po osebkú se vpraša s „kdo“ ali „kaj?“

Kaj se pové o Tončku, jelenú i t. d.?

Kar se o osebkú dopoveduje, je dopovedek.

Osebek in dopovedek sta glavna stavkova člena.

§. 11. *Postrv je riba. Hruška je drevo. Veverica je glodavka. Konj je kopitovec. Vol je dvoparkljež. Ključar je rokodelcec.*

Poiščite osebke v teh stavkih. Poiščite dopovedke.

O osebkú lahko povemo, kaj da je.

§. 12. Oče so stari. Zlato je rumeno. Nit je tanka. Palica je pastirjeva. Vrt je materin. Obleka je gosposka.

Poiščite dopovedke v teh stavkih.

Kaj se pravi o očetu i t. d.?

O osebah in rečeh tudi lahko rečemo, kakšne ali čegave da so. Besede, katere naznanjajo, kakšna ali čegava je oseba ali reč, so pridevniki (prilogi).

§. 13. Kosec kosi. Žanjica žanje. Gad pikne. Trta se sadi. Njiva se poseje. Ančika je bila pohvaljena.

Kaj se dopoveduje o koscu i t. d.?

V stavku moremo povedati, kaj katera oseba ali reč dela, ali kaj se ž njo godi.

Besede, katere naznanjajo, kaj katera oseba ali reč dela, ali kaj se ž njo godi, so glagoli.

§. 14. Samostavnik, pridevnik in glagol so govorni razpoli ali besedna plemena.

§. 15. Bog je. Telo vadimo. Kmet orje. Berač prosi. Pastir vrača. Krava prežvekuje. Golob gruli.

Kar je zdaj, ali kar se zdaj godi, to naznanjamo z glagolom sedanjega časa.

Bog je bil. Smo telovadili. Kmet je oral. Berač je prosil. Pastir je vračal. Krava je prežvekovala. Golob je grulil.

Kar je že minulo, naznanjamo z glagolom preteklega časa.

Bog bode. Bodemo telovadili. Kmet bo oral. Pastir bo vračal. Krava bo prežvekovala. Golob bode grulil.

Kar še le bo, naznanjamo z glagolom prihodnjega časa. Sedanji, pretekli in prihodnji čas so glavni časi.

Vaje.

1. naloga. Prepišite . . . berilo. Pazite na vsako besedo, vsako znamenje.

2. naloga. Prepišite . . . berilo do besede . . .

3. naloga. Zapišite . . . berilo, ki ste se ga na pamet naučili, iz glave.

(V takih nalogah vadijo se učenci vse leto. Prepisujejo se le kratka berila ali pa odstavki.)

§. 1.

4. naloga. Prepišite iz . . . berila 4 stavke.

5. naloga. Prepišite iz . . . berila 5 stavkov, katerim je na koncu pika.

6. naloga. Prepišite iz . . . berila 5 stavkov, katerim je na koncu vprašaj.

§. 2.

7. naloga. Prepišite iz . . . berila 5 stavkov in naznanite s številko, koliko ima vsak besedi. Na primer: človek je stvar božja (4).

§. 3.

8. naloga. Prepíšite iz . . . berila 20 enozložnih besed.
9. naloga. Prepíšite iz . . . berila 15 dvo-zložnih besed.
10. naloga. Prepíšite iz . . . berila 10 trizložnic.
11. naloga. Prepíšite besede prvega stavka v . . . berilu drugo pod drugo in zapišite, koliko ima vsaka zlogov in glasnikov. Na primer:

Izba ima 2 zloga, 4 glasnike
je ima 1 zlog, 2 glasnika
prostrana ima 3 zloge, 9 glasnikov.

§. 4.

12. naloga. Zapišite abecedo iz glave.
13. naloga. Prepíšite iz . . . berila prvi odstavek in podčrtajte pri vsaki besedi samoglasnik.
14. naloga. Prepíšite iz . . . berila tiste besede, v katerih je r samoglasnik.

§. 5.

15. naloga. Razzlogujte dvo- in večzložne besede v . . . odstavku . . . berila.
16. naloga. Razzlogujte dvo- in večzložnice v . . . berilu.

§. 6.

17. naloga. Napišite imena oseb, ki so doma.
18. naloga. Napišite imena nekaterih rokodelcev.
19. naloga. Napišite imena tistih reči, ki so a v šoli, b v domači hiši.
20. naloga. Katere živali redé se pri hiši?
21. naloga. Katere ptíce že poznate?
22. naloga. Imenujte nekatero sadno drevje.
23. naloga. kateri so poglavitni hišni deli?
24. naloga. Izpišite iz . . . berila 10 samostavnikov.
25. naloga. Narekovane besede se zapišejo in razzlogujejo.

§. 7.

26. naloga. Napišite 10 krstnih imen s priimki vred.
27. naloga. Napišite nekatere vasi in trge, katere poznate.

§. 8.

28. naloga. Prepíšite iz . . . berila 10 stavkov; podčrtajte osebek z eno, dopovedek z dvema črtama.
29. naloga. Prepíšite 10 stavkov; razzlogujte osebek, podčrtajte dopovedek.

§. 9.

30. naloga. Povejte v polnih stavkih, kaj je jablan, bučela, belouška, gos, konj, medved. Zapišite te stavke, podčrtajte osebek z dvema črtama, dopovedek z eno.
31. naloga. Poiščite v . . . berilu take stavke, v katerih je dopovedek kak samostavnik.

§. 10.

32. naloga. Povejte, kakšne so te le reči: apno, bob, buča, dren, goba, grozdje, kamen, kreda, svinec.

33. naloga. Kaj je veliko, kaj majheno? Kaj je dolgo, kaj kratko? Kaj je široko, kaj ozko? Kaj je visoko, kaj nizko? Kaj je debelo, kaj tanko? Kaj je globoko, kaj plitvo?

34. naloga. Čegav je ali utegne biti: klobuk, suknja, čevlji, srajca, bič, plug, hiša, kovačnica, mlin, puška, naklo, zvonec, pečnica?

35. naloga. Izpišite iz . . . berila vse pridevnike.

36. naloga. Prepišite deset stavkov, v katerih je dopovedek kak prilog.

§. 11.

37. naloga. Povejte v stavkih, kaj dela tesar, zidar, lovec, pes, žaba, zajec, žrebe. Kaj se godi s semenom, drevesom, krompirjem, vinom, listjem, sadjem, žitom?

38. naloga. Prepišite iz . . . berila deset stavkov, v katerih je dopovedek kak glagol.

39. naloga. Kaj se kuha, brusi, prede, pere, melje, mala, peče? Kdo se podučuje, hvali, graja, napaja, krmi, snaži?

40. naloga. Napišite 4 stavke, v katerih je dopovedek kak samostavnik ;

Napišite 4 stavke, v katerih je dopovedek kak pridevnik.

Napišite 4 stavke, v katerih je dopovedek kak glagol.

41. naloga. Razzlogujte besede v . . . odstavku . . . berila.

§. 12.

42. naloga. Ura je bila. Učenci so molili. Učitelj so pripovedovali. Otroci so poslušali. Učenik so izpraševali. Lójzek je odgovarjal. Fantje so risali. Deklice so pisale. Vsi šolarji so bili pridni. Učitelj so bili zadovoljni. Prepišite te stavke tako, kakor bi se vse to *zdaj* godilo.

43. naloga. Prestavite te stavke v prihodnji čas.

44. naloga. Sneg bo skopnel. Led se bo raztajal. Zemlja se bo počila. Ljudje bodo veseli. Trta se bo obrezala. Poljedelci bodo sejali. Vijolice bodo cvetele.

Prestavite te stavke v pretekli čas.

45. naloga. Prestavite te stavke v sedanji čas.

46. naloga. Dnevi vroči. Klasje rumen. Zanjčca priden. Njiva prazen. Skedenj poln. Ovočje zrel. Listje vel. Zvežite te besede v stavke in povejte jih v vseh treh časih.

K a z a l o.

Stran

Male črke. (i, u, n, m, e, c, č, o, a, v, r, l, h, b, p, j, d, t, g, k, s, š, z, ž, f)	3—21
Ponavljjanje malih črk	22
Vaje v čitanji sestavljenih soglasnikov	23
Velike črke. T, N, M, I, J, U, V; C, Č, O, A, G, E; P, R, B; S, Š, L, D; H (H), K (K), F, Z, Ž	26

	Stran		Stran
1. Kaj so stvari, osebe in živali	37	4. Kaj živali delajo	38
2. Kake so stvari	—	5. Kaj stvari delajo	—
3. Kaj ljudje delajo	38	6. Lepo nebo	—

Berila in tvarina za nazorni nauk.

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">A. Učilnica ali šola</td> <td style="text-align: right;">40</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Veseli učenec</td> <td style="text-align: right;">41</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Učencem</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Pred ukom</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Po uku</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td>B. Cerkev</td> <td style="text-align: right;">42</td> </tr> <tr> <td>C. Hiša in gospodarska poslopja</td> <td style="text-align: right;">43</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Otrok in peč</td> <td style="text-align: right;">44</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Iskra</td> <td style="text-align: right;">45</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td>D. Hišna, mizna in kuhinjska priprava</td> <td style="text-align: right; vertical-align: bottom;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Bodi pošten</td> <td style="text-align: right;">47</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Glineni in železni lonec</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">48</td> </tr> <tr> <td>E. Različno orodje</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Voznik in Pavliha</td> <td style="text-align: right;">49</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Veseli otrok</td> <td style="text-align: right;">50</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Opomin k petju</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> </table>	A. Učilnica ali šola	40	Veseli učenec	41	Učencem	—	Pred ukom	—	Po uku	—	Uganka	—	B. Cerkev	42	C. Hiša in gospodarska poslopja	43	Otrok in peč	44	Iskra	45	Uganka	—	D. Hišna, mizna in kuhinjska priprava	—	Bodi pošten	47	Glineni in železni lonec	—	Uganka	48	E. Različno orodje	—	Voznik in Pavliha	49	Veseli otrok	50	Opomin k petju	—	Uganka	—	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 80%;">F. Obleka</td> <td style="text-align: right;">51</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Neredni deček</td> <td style="text-align: right;">52</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td>G. Živali</td> <td style="text-align: right;">53</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganki</td> <td style="text-align: right;">54</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Mačka in sinica</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Ptiček</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Poštena deklica</td> <td style="text-align: right;">55</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">56</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Jagnje</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td>H. Drevje</td> <td style="text-align: right;">57</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Bodi odkritosrčen</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Uganka</td> <td style="text-align: right;">58</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Dan</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Zjutraj</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Zvečer</td> <td style="text-align: right;">59</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Molitev</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> <tr> <td style="padding-left: 20px;">Samoglasniki</td> <td style="text-align: right;">—</td> </tr> </table>	F. Obleka	51	Neredni deček	52	Uganka	—	G. Živali	53	Uganki	54	Mačka in sinica	—	Ptiček	—	Poštena deklica	55	Uganka	56	Jagnje	—	Uganka	—	H. Drevje	57	Uganka	—	Bodi odkritosrčen	—	Uganka	58	Dan	—	Zjutraj	—	Zvečer	59	Molitev	—	Samoglasniki	—
A. Učilnica ali šola	40																																																																																
Veseli učenec	41																																																																																
Učencem	—																																																																																
Pred ukom	—																																																																																
Po uku	—																																																																																
Uganka	—																																																																																
B. Cerkev	42																																																																																
C. Hiša in gospodarska poslopja	43																																																																																
Otrok in peč	44																																																																																
Iskra	45																																																																																
Uganka	—																																																																																
D. Hišna, mizna in kuhinjska priprava	—																																																																																
Bodi pošten	47																																																																																
Glineni in železni lonec	—																																																																																
Uganka	48																																																																																
E. Različno orodje	—																																																																																
Voznik in Pavliha	49																																																																																
Veseli otrok	50																																																																																
Opomin k petju	—																																																																																
Uganka	—																																																																																
F. Obleka	51																																																																																
Neredni deček	52																																																																																
Uganka	—																																																																																
G. Živali	53																																																																																
Uganki	54																																																																																
Mačka in sinica	—																																																																																
Ptiček	—																																																																																
Poštena deklica	55																																																																																
Uganka	56																																																																																
Jagnje	—																																																																																
Uganka	—																																																																																
H. Drevje	57																																																																																
Uganka	—																																																																																
Bodi odkritosrčen	—																																																																																
Uganka	58																																																																																
Dan	—																																																																																
Zjutraj	—																																																																																
Zvečer	59																																																																																
Molitev	—																																																																																
Samoglasniki	—																																																																																

Razna berila.

1. Kako se je držati v učilnici	61	3. Veseli učenec	62
2. Pridna Rozika	—	4. Bodi postrežljiv	—

	Stran		Stran
5. Dom	63	39. Vrabec in konj	83
6. Kakoršni bodite otroci doma	64	40. Žaba in vol	—
7. Ljubi svoje stariše	—	41. V posnemo	84
8. Slušaj svoje stariše	—	42. Gozd	—
9. Mlada koza in volk	65	43. Drevesa	—
10. Hvaležen sin	66	44. Drevesce	85
11. List ali pismo	—	45. Velika lipa	—
12. Priden otrok	68	46. Lipa	86
13. Bodi reden in čeden	69	47. Ščinkovec ali zeba	—
14. Bog vse vidi	—	48. Želod in tikva ali buča	87
15. Nepokorščina napravi nesrečo	70	49. Cvetice	—
16. Resnica in laž	71	50. Kako cvetice rastejo	88
17. Stara vrv	72	51. Strupovite gobe	—
18. Človek	—	52. Žitno klasje	—
19. Človeško truplo	73	53. Zlate resnice	89
20. Živež	—	54. Slamnati mož	—
21. Pred jedjo	74	55. Voda	90
22. Po jedi	—	56. Studenček	—
23. Dobra večerja	75	57. Najbolje vince za otroke	91
24. Zadovoljnost	—	58. Neprevidnost ni dobra	—
25. Pregovori	76	59. Zvesta ribica	92
26. Rokodelstvo	77	60. Bečelica in golobček	—
27. Živali	—	61. Železo	93
28. Konj	78	62. Podkova	—
29. Vol	—	63. Sekire in drevje	94
30. Petelin in kokoš	—	64. Uganke	—
31. Ptice pevke	89	65. Nebo	95
32. Petelinov klic	70	66. Solnce vse oživlja	—
33. Škorec	—	67. Solnce in dež	96
34. Golobček	81	68. Veter	—
35. Krokar in lisica	—	69. Leto	—
36. Ne draži psov	—	70. Vošilo za novo leto	97
37. Lakomni pes	82	71. Zlati čas	98
38. Modra miška	—	Cesarska pesen	99
		Slovniški dodatek	100

